

Filatelistengroep
HET BALTISCHE GEBIED

**Filatelistengroep
'Het Baltische Gebied'**

Lidmaatschap

Digitaal € 20,00 per jaar.
Nederland € 30,00 per jaar.
Buitenland € 35,00 per jaar.

Voorzitter

R.W. van Wijnen
Karthuizerstraat 31
6824 KA Arnhem
tel. 026 3513484
voorzitter@hetbaltischegebied.nl

***Penningmeester/Secretaris
ledenadministratie***

H.W.A. Pijpers
Nederlandlaan 42
2711 JA Zoetermeer
tel. 06 53171208
secretaris@hetbaltischegebied.nl
penningmeester@hetbaltischegebied.nl

***Opmaak/redactie
'Het Baltische Gebied'***

J. Kaptein
Reigerskamp 705
3607 JP Maarssen
tel. 0346 574418
redactie@hetbaltischegebied.nl

Beheerder bibliotheek

O. Petri
Brugakker 3640
3704 LP Zeist
Tel. 030 6950735
bibliotheek@hetbaltischegebied.nl

Erelid

A.C. de Bruin

Bankgegevens

IBAN: NL95INGB0003243251
BIC: INGBNL2A
"Het Baltische Gebied"
te Zoetermeer

HBG op Internet

www.hetbaltischegebied.nl

INHOUDSOPGAVE

- 2 **Beste mensen...**
Ruud van Wijnen
- 3 **Verslag 66^e bijeenkomst 21 maart 2015**
Olav Petri
- 4 **De Sovjetbezettingen in Europa 1939-1941**
Joseph Stier
- 15 **De vesting Kaunas, getuigen en sporen**
Olav Petri
- 22 **Post uit Liepāja, Libau, Либава 3**
Jan Kaptein
- 30 **De lokale uitgave van Elva, 1941. De postwaardestukken**
Thomas Løbbering
- 36 **Enerzijds en anderzijds, de laatste en de eerste. Of: op de randen van plaats en tijd. Deel 3, 1940-1941**
Ruud van Wijnen
- 45 **Terugkomen op..**
Jan Kaptein
- 46 **Schrijfwedstrijd**
Ruud van Wijnen
- 47 **Voor u gelezen**
Joop van Heeswijk, Jan Kaptein, Olav Petri, Ruud van Wijnen

Bij de voorplaat: Een aangetekende brief van Tallinn naar Hamburg, 14 XII 40. Voor de frankering zijn 5 Russische en 6 Estse zegels gebruikt. Meer over deze boeiende periode 1939-1941 in het artikel van Joseph Stier.

BESTE MENSEN...

Ruud van Wijnen

Afgelopen zomer fietste ik langs het Canal du Midi van Béziers naar Bordeaux. Een waar genoegen: het kanaal is een wonder van 17de eeuwse techniek, het landschap oogt er fraai, Perrier menthe en platanen verfrissen en de eend wordt er veelvuldig culinair bereid. Ondanks deze genoegens vertoonde ik in Bordeaux afwijkend gedrag. Ik kocht er Kouang-Tchéou-Wan: 13 ansichtkaarten naar een verzamelande Franse soldaat in deze enclave op de Chinese zuidkust. Hij ontving de kaarten uit Vladivostok Peking en Jeruzalem. Ik verzamel dat gebied helemaal niet en toch viste ik de kaarten uit een doos in een antiquariaat en koesterde mijn aanwinsten.

Wat is dat toch, verzamelen van poststukken of postzegels? Hebzucht? De hang naar volledigheid of beheersing? Tijdverdrijf, je moet toch wat? Gesublimeerd jachtinstinct? De zucht naar het onbekende? Verlangen naar de ultieme vondst? De Kouang-Tchéou-Wan-kaarten hebben een hoog exotisch gehalte en de transitstempels beloofden op voorhand al veel spoorwerk. Dat zal het zijn, Kuifje in China.

Terug naar de Baltische landen. Dat aan intensief verzamelen voor een ieder van ons ooit een einde komt is ook een gegeven. We worden ouder en ouder, je kunt het lang volhouden, maar eens gaan de handen trillen of worden de ogen minder. De energie neemt af, de albums blijven gesloten.

Onze zonen en dochters verzamelen niet, hebben geen belangstelling. Afgelopen half jaar kwamen de prachtige collecties van Harry von Hofmann en dr. Hubert Schrödinger bij veilinghuis Köhler in Wiesbaden onder de hamer. Beide verzamelingen verkaveld in zowel vele losse nummers als mooie deelverzamelingen. Uitgelezen kansen voor de volgende generatie verzamelaars om te jagen, te verlang en te vinden, om de tijd te verdrijven (en geld uit te geven, soms veel geld). En zo hoort het, materiaal moet steeds opnieuw verzameld worden, zoals mijn leermeester Rien Zuydwegt al zei.

In Duitsland is het proces van de “Verschmelzung” van de drie Baltische verenigingen op volle stoom. De Litouwen- en de Estland-vereniging zullen fuseren, de Letland-vereniging zal zich opheffen. De leden van de Litouwen-vereniging hebben inmiddels ingestemd met de fusie, de “Esten” zullen dat ongetwijfeld begin oktober tijdens hun bijeenkomst in Soest ook doen. In februari zullen de “Letten” zichzelf tijdens hun bijeenkomst in Hennef opheffen en zal aansluitend de nieuwe Arge Baltikum opgericht worden. Oud-leden van de Letland-vereniging melden zich vervolgens als individueel lid van de nieuwe Arge. Aan de oprichting van de nieuwe Arge gaat niet alleen veel papierwerk vooraf, ook wordt er nagedacht over en gewerkt aan de vormgeving en de

inhoud van de website en het blad van de vereniging.

Ik kan u verklappen dat zowel het blad als de website er prachtig uit gaan zien.

Uw bestuur is nauw betrokken bij de ontwikkelingen bij onze vrienden in Duitsland. Olav en Ruud praatten en dachten in Barsinghausen mee over de website en het blad, Ruud meldde zich voor de redactie en Jan werkt mee aan het voornemen om de publicaties van de vier verenigingen voor de toekomstige wederzijdse leden toegankelijk te maken. Er moet komende winter nog heel wat Rijnwater bij Lobith de grens overstroomden voordat de Arge Baltikum van top tot teen is vormgegeven. Dat gaat zeker lukken: aan mensen, energie en ideeën geen gebrek. Leden van het Baltische Gebied die nu ook lid zijn van de Estland- of Litouwen-vereniging worden automatisch lid van de nieuwe Arge Baltikum, oud-leden van de Letland-vereniging moeten zich als nieuw lid aanmelden. Maar voor alle leden van “Het Baltische Gebied” geldt mijn mij betreft: lid worden!

De inhoudsopgave laat zien welke interessante artikelen u in deze “Het Baltische Gebied” kunt lezen. Van mijn kant slechts, maar ook alle, aandacht voor de hernieuwde schrijfwedstrijd. Bekijk de afbeelding, vertel ons uw verhaal. Succes daarmee en toch ook veel leesplezier gewenst.

Olav Petri

Keimpe Leenstra meldde zich spontaan als bankier van de dag. De kascommissie die ter plekke de boeken controleerde bestond uit ondergetekende en de heer Van Elzelingen.

Bestuurszaken

Ruud vertelt hoe in Duitsland dit jaar Estland en Litouwen zullen fuseren en hoe in 2016 Letland of leden daarvan zich zullen aansluiten. De definitieve naam van de nieuwe ARGE is nog niet bekend, iets met Baltikum. Er spelen veel juridische zaken in Duitsland.

Wij gaan 27 maart naar Barsinghausen om mee te denken en te luisteren. We verwachten veel van digitale mogelijkheden en van gezamenlijke publicaties, al dan niet met samenvattingen, vertalingen.

Ruud vertelt dat de collectie van Von Hofmann onder de hamer gaat en hoe deze grote filatelist helaas qua gezondheid achteruit gaat. De boekenvoorraad is gered via de heer Wolfgang Watzke.

Hans Pijpers vertelt bij de jaarcijfers hoe we er voor staan. Er lijkt een fors verlies geleden te zijn, maar dat is schijn, het wordt veroorzaakt door een pas in januari betaalde rekening van drukwerk. Uiteindelijk redden we het goed, mede door een andere vorm van verzenden via Thomas, door e-leden, door opzeggen van het lidmaatschap van de Bond. Het bestuur gaat kijken of de Triodos bank handiger en goedkoper is dan de ING voor zakelijke rekeningen. We hebben geen automatische betalingen.

Rondvraag

Bij de Rondvraag meldde Frits Gerdessen dat er een boek is verschenen over Sofi Oskane, een wat duistere piloot uit Estland waar hij zelf ook

Ruud van Wijnen opende de vergadering en kon 13 leden verwelkomen. Bericht van verhindering kwam van o.a. Thomas Löbbeling (kon deze keer door familie zaken helaas niet komen) en Ronald Reuderink.

Afb. 1

RIGA, 28 juli 1941. Lokale brief, vier weken na de Duitse bezetting van de Letse hoofdstad.

Gefrankeerd met een Letse en een Sovjetrussische postzegel.

al over publiceerde: "Als de duiven verdwijnen" is de titel. Joop van Heeswijk wijst op het nut van de plaatfoutencatalogus van moderne Estse zegels, zie recensie in ons blad.

Lezing

Ruud van Wijnen (afb. 1) vertelt bij een hand-out over historische data en uitgiftedata van Letse zegels van 1939 – 1944. Het werd een superlezing die ons aan het werk zal zetten, want een brief van 17 juni 1940 is een geweldige vondst, maar de andere data die hij vond, kunnen postaal nog dichter genaderd worden.

Kascommissie

Na de genoeglijke lunch deed de kascommissie de controle van de boeken en kon deze goedkeuren. Alles zag er keurig uit en klopte. Een aangename verrassing bleek de vondst van 20 euro i.v.m. lidmaatschapsbetalingen en de grens van 2014-2015. Ons

vermogen is slechts 11 euro achteruit gegaan. De vergadering dankt de penningmeester met applaus.

Veiling

Deze was historisch, want alle kavels werden verkocht. Op sommige werd flink doorgeboden. Ruud deed het werk van veilingmeester enthousiasmerend!

DE SOVJETBEZETTINGEN IN EUROPA 1939-1941

Joseph Stier

Op 17 september 1939 begon de invasie van het westelijke deel van Wit-Rusland en het westelijke deel van Oekraïne door het sovjetleger. Dit was het resultaat van de geheime clausule bij het Duits-Russische non-agressieverdrag (getekend 24 augustus 1939 in Moskou).

Het Duitse leger bezette Polen op 1 september 1939 en met de invasie van het Sovjetleger was Polen volledig bezet. De rivieren Bug en San vormden de grens tussen de door Duitsland en de Sovjet-Unie bezette gebieden in Polen.

Een jaar later, juni 1940, volgde de invasie van het sovjetleger in de onafhankelijke Baltische staten: Litouwen, Letland en Estland. Ook Bessarabië en Bukovina in Roemenie werden bezet. De sovjetbezettingen van Europa werden beëindigd op 22 juni 1941 met een grote Duitse invasie in deze regio's: operatie Barbarossa, de Duitse aanval op de Sovjet-Unie.

Postzegels

Er werden geen eigen zegels uitgegeven voor de Poolse en Roemeense gebieden. In deze gebieden werden postzegels van de Sovjet-Unie en de tarieven van de Sovjet-Unie direct ingevoerd. Poolse postzegels waren verboden. In de Baltische gebieden werden de oude postzegels geaccepteerd en langzaam vervangen door postzegels van de Sovjet-Unie (afb. 3). De enige uitzondering was de uitgave van de permanente frankeerzegels voor Letland (Mi. 292-304, Letse SSR) en voor Litouwen (Mi. 449-456, LITSR-opdrukken). In april 1940 gaf de Sovjet Post een serie van 5 postzegels uit ter herdenking van de bevrijding van de bezette gebieden. De zegels tonen de verwelcoming van de sovjettroepen door de lokale bevolking.

Brieven

De totale bevolking van bezet Polen was 13 miljoen, waarvan 1 miljoen Joden. Veel van de bewaard gebleven

Afb. 1

Aangetekende kaart van Vilnius naar Tel-Aviv. Er worden Litouwse postzegels gebruikt en ook het stempel is Litouws. Stempel: VILNIUS 18.11.39/**a* (25 mm, Litouws stempel).

Aantekenstempel: Litouws, zwart raamstempel VILNIUS NO 00390.

Aankomststempel: TEL AVIV REGISTERED 7 DE 39 en een violet stempel van de censor T12.

Er is gebruik gemaakt van officiële Litouwse kaart, gefrankeerd met 95 CT Litouwse zegels.

Het stempel, vergroot en scherper gemaakt.

Het Vilnius-gebied stond voor de Tweede Wereldoorlog onder Pools bestuur en

werd 22 september 1939 bezet door het Rode Leger. Op 10 oktober 1939 is Vilnius afgestaan aan het nog onafhankelijke Litouwen. De kaart is uit deze periode. De postzegel met opdruk op deze kaart is uitgegeven bij gelegenheid van de overgang van het gebied: Vilnius 1939-X-10. Hierna nog een kaart uit deze periode (afb. 2).

In Juni 1940 wordt Litouwen bezet door het sovjetleger.

correspondentie uit deze periode is Joodse correspondentie naar het buitenland. In veel gevallen heeft de censor de postzegel opgetild.

Stempels

Direct na de bezetting werden oude Poolse en Baltische stempels gebruikt. In de meeste gebieden werden ze vervangen door verschillende types sovjetstempels. De hoofdtypes verschillen: enkelrings tussen de 23 ½ mm en 28 ½ - 29 mm, meestal zwart. De oude aantekenlabels bleven in de meeste gebieden in gebruik.

Afb. 2

Kaart, Litouws postwaardestuk, verzonden 2 januari 1940 uit Vilnius naar Palestina, dus voor de sovjet-bezetting van juni 1940. Tot de Russische inval in Polen was Vilnius onder Pools bestuur en de afzender vermeldt de oude Poolse aanduiding 'Wilno' en de nieuwe aanduiding 'Vilnius'.

Afb. 3

Aangetekende brief uit Vilnius naar Ramat Gan met postzegels van de Sovjet-Unie. Zegels: 1 R. en 30 kop. Stempel: VILNIUS *C*/1 III 41.-*1* (25 mm dubbelrings). Correct tarief voor een aangetekende brief naar het buitenland. Aantekenstempel: Litouws zwart raamstempel VILNIUS No 000362 A. Aankomst: AP 41 RAMAT GAN. Transit: Tel-Aviv. Met violet cachet van censor van het mandaatgebied: "PALESTINE OPENED AND PASSED CENSOR NO..." en roze hersluiting-strook type no. PC22.

Tarieven

De posttarieven van de Sovjet-Unie van deze periode werden als volgt doorgevoerd in de bezette gebieden:

	Briefkaarten	Brieven
Lokale post	10 k. (afb. 5)	15 k. (afb.4)
Binnenland	20 k.	30 k.
Buitenland	30 k (afb. 10, 11 en 12).	50 k.
Buitenland luchtpost	60 k.	1.10 R.
Aanvullende diensten		
Aangetekend binnenland	30 k.	30 k.
Aangetekend buitenland	80 k.	80 k. (afb. 3)
Expresse	1.10 R.	1.10 R.

100 kopeken = 1 roebel.

Tabel met de voornaamste gebeurtenissen

24 Augustus 1939	Non-Agressie verdrag getekend in Moskou
1 September 1939	Invasie van het Duitse leger in Polen
17 September 1939 -22 Sep 39	Rode Leger bezet het westen van Wit-Rusland en het westen van Oekraïne
1 November 39	Polen opgenomen in de USSR
Juni 1940	Litouwen bezet door het sovjetleger
3 Augustus 1940	Litouwen opgenomen in de USSR
21 Augustus 1940	Litouwen: LTSR uitgaven onder sovjetbewind (LTSR-opdrukken)
21 Juni 1940	Estland bezet door het sovjetleger
6 Augustus 1940	Estland opgenomen in de USSR
15 Augustus 1940	Estse SSR: postzegels onder sovjetbewind
22 September 1939	Vilnius bezet door het Rode Leger
10 Oktober 1939	Vilnius-gebied afgestaan aan Litouwen
-- Juni 1940	Letland bezet door het sovjetleger
-- Augustus 1940	Letland opgenomen in de USSR
21 Oktober 1940	Letse SSR postzegels onder sovjetbewind
28 Juni 1940	USSR-leger trekt Bukovina & Bessarabië binnen
22 Juni 1941	Duitse leger bezet de gebieden

Afb. 4

Deze firmabrief is gefrankeerd met een Russische postzegel van 15 kopeken, het tarief voor een lokale brief. De brief is door de vestiging van Shell in Tallinn verzonden naar E.N.S.V. (Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik, Estse Sovjet Socialistische Republiek) Kaubanduse Rahvakomissariaat (Volkscommissariaat Handel).

Estland

Deze vier poststukken zijn verzonden in Estland tijdens de sovjetbezetting. De stempels zijn nog de oude stempels uit de periode van de onafhankelijke Estse republiek. Op deze poststukken zijn de verschillende tarieven te zien.

De Duitse invasie van de Sovjet-Unie begon 22 juni 1941 en eind augustus was Tallinn omgeven door Duitse troepen. Op 27 augustus begon de evacuatie van de Russische Baltische Vloot. Bij de evacuatie verloren de Russen veel mensen (12.000) en schepen.

Afb. 5

Lokale kaart, verzonden in Tallinn, 14 juli 1941, na de Duitse invasie, maar nog vóór de bezetting van Tallinn. De kaart is gefrankeerd met een Russische postzegel van 10 kopeken, het juiste tarief voor een lokale kaart.

Afb. 6

Brief, verzonden vanuit Tallinn, 31 december 1940. De brief is gefrankeerd met een Russische postzegel van 20 kopeken. Vanaf 6 december 1940 gelden de tarieven van de Sovjet-Unie: de juiste frankering had dus 30 kopeken voor een binnenlandse brief moeten zijn.

Afb. 7

Kaart, verzonden van Tapa, 16 februari 1941. De kaart is portvrij verzonden: driehoekig sovjet-legerstempel. Tapa was een belangrijk spoorwegknooppunt en in 1939 werd de militaire basis in Talpa gebouwd door het Rode Leger. Na de Tweede Wereldoorlog werd de basis vergroot en is nu een van de grootste bases van het Estse leger.

Letland

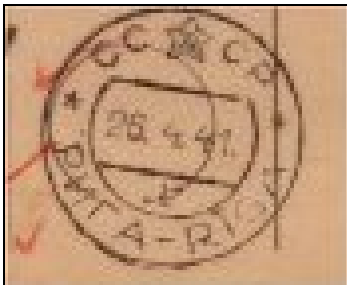
In Letland zijn op 14-15 juli 1940 verkiezingen gehouden en op 21 juli werd in Letland de Sovjet Socialistische Republiek uitgeroepen. Deze Sovjetrepubliek deed het verzoek om tot de Sovjet-Unie toegelaten te worden. Op 5 augustus werd dit verzoek ingewilligd in een speciale zitting van de Opperste Sovjet van de USSR. Daarna werden toch nog de oude Letse stempels gebruikt. Op de brief hiernaast (afb. 8) is op 26 augustus 1940 het oude Letse stempeltype zonder 'tralies'- gebruikt met serieletter C.

Er worden ook tweetalige sovjetstempels gebruikt (afb. 9).

Afb. 8

Brief, verzonden door het Letse Rode Kruis, 'FRANC DE PORT', zonder postzegels maar de ontvanger hoeft niet te betalen. Het oude Letse stempel is gebruikt, RĪGA LATVIJA 26.8.40 C. De laatst gesignaleerde datum van dit stempel met serieletter C is 16 5 42.

Afb. 9

Pakketkaart met het tweetalige stempel van Riga, 26 4 41.

De Letse Sovjetrepubliek heeft wel eigen zegels uitgegeven (Mi. 292-304) (afb. 10).

De Duitse inval in de Sovjet-Unie begint 22 juni 1941 en 10 juli 1941 was Letland geheel bezet door Duitse troepen. Midden juli 1944 bereikt het Rode Leger de grens van het vooroorlogse Letland en 13 oktober wordt Riga heroverd.

Afb. 10

Russisch postwaardestuk, verzonden vanuit het Letse Dobele. Het oude Letse stempel wordt nog gebruikt op 10 IV 41. Dit type stempel – zonder tralies – met serieletter B is voor het eerst gerapporteerd met de datum 18 I 39. De laatste datum is 26 VI 44. Voor de bijfranking is een zegel gebruikt van de Letse Sovjetrepubliek. Deze zegels (Mi. 292-304) zijn uitgegeven tussen 21 oktober en 4 december 1940. De zegel van 10 s. is uitgegeven 11 november 1940.

Afb. 11

Deze kaart is uit dezelfde correspondentie: dezelfde adressering en afzender. Dit Russische postwaardestuk, heeft ook het zelfde oude Letse stempel: DOBELE 15 V 41 / LATVIJA. Om tot het juiste tarief -30 kopeken- te komen is nu bijgefrankeerd met Russische zegels.

Afb. 12

Ook deze kaart is uit dezelfde correspondentie. De frankering -30 kopeken dus- is gedaan met een Russische postzegel.

De datum van het oude Letse stempel is DOBELE 20 V 41, dus vlak voor de Duitse invasie van de Sovjet-Unie. Er is een overgebleven Letse 'Pastkarte' gebruikt met links het oude Letse staatswapen.

Hiernaast nog een mengfranking uit Letland: zegels van de Letse Sovjet-republiek met Russische zegels.

Litouwen

Het Vilnius-gebied stond voor de Tweede Wereldoorlog onder Pools bestuur en werd 22 september 1939 bezet door het Rode leger.

Op 10 oktober 1939 is Vilnius afgegaan aan het nog onafhankelijke Litouwen. Daarna werden toch ook nog Poolse zegels en stempels gebruikt (**afb. 14**).

Op den duur worden de Litouwse zegels en stempels gebruikt (**afb. 1 en 2**).

Litouwen wordt op 16 juni 1940 bezet door de Sovjet-Unie. De kaart hiernaast is vlak daarna verzonden: nog Litouwse postzegel en Litouws stempel (**afb. 15**).

Afb. 15b

Stempel, vergroot en scherper.

Na de sovjetinvasie, 16 juni 1940, werd op 21 juli 1940 de Litouwse Sovjetrepubliek opgericht.

Afb. 13

Brief met een Lets stempel van Liepāja, gefrankeerd met een zegel van de Letse Sovjetrepubliek en twee Russische zegels.

Afb. 14

Poolse briefkaart, bijgefrankeerd met een Poolse postzegel, verzonden vanuit Vilnius. Het stempel is WILNO 2 "C" 20 X 1939. Dit is 10 dagen na de overdracht van het gebied door de Sovjet-Unie aan Litouwen.

Op 3 augustus 1940 werd het verzoek om toelating tot de USSR aangenomen door de Opperste Sovjet. Op 21 augustus worden zegels uitgegeven met de opdruk 'LTSR 1940 VII 21' (afb. 16 en 17).

'Litouwse' kaarten en zegels zijn daarna dus nog gebruikt (afb. 18).

Ook mengfrankeringen zijn nog mogelijk (afb. 16, 19 en 20).

Afb. 15a

Kaart, verzonden op 19 juni 1940. Het stempel is een Litouws stempel KAUNAS centr * nr 5 *. De kaart gaat naar Palestina.

Afb. 16

Brief, verzonden vanuit Plungė, met het Litouwse stempel PLUNGE * B* 28 X 40. Voor de frankering zijn twee zegels met LTSR-opdruk en een Litouwse postzegel gebruikt.

Afb. 17

Brief, verzonden vanuit Telšiai 22 augustus 1940. De gebruikte LTSR-opdrukken waren een dag eerder uitgekomen.

Afb. 18

Kaart, verzonden vanuit Kaunas op 9 november 1940. Het is een Litouws postwaardestuk, bijgefrankeerd met een Litouwse zegel.

Afb. 19

Aangetekende brief, verzonden vanuit Telšiai, met het Litouwse stempel TELŠIAI 26 XII 40 *D*. De mengfrankering bestaat uit zegels met LTSR-opdruk, Litouwse zegels en nog een Russische zegel.

Afb. 20

Litouwse geïllustreerde briefkaart, verzonden vanuit Tauragė, met het stempel TAURAGĖ 21 XII 41. De kaart gaat naar Duistland met aanvullende frankering van 3 Litouwse postzegels en twee Russische zegels.

Na de sovjetbezetting worden ook nieuwe standaardstempels gemaakt. Een overzicht van deze stempels voor Litouwen 1940/41 is te vinden in Lituania 2014 ; Nr. 42. – p. 40 e.v. Dit overzicht is een voorproefje van het komende stempelboek voor de Litouwse stempels 1918 – 40/41.

Op de kaart vanuit Vilnius naar Rio de Janeiro (afb. 21) wordt een Litouws stempel gebruikt. Op de kaart naar dezelfde bestemming vanuit Kaunas (afb. 23) wordt een nieuw sovjet-stempel gebruikt.

Afb. 21

Sovjet postwaardestuk, verzonden naar Rio de Janeiro. Het stempel VILNIUS C 6.4.41 is een oud Litouws stempel. De frankering, 30 kopeken, is het juiste tarief voor een kaart naar het buitenland.

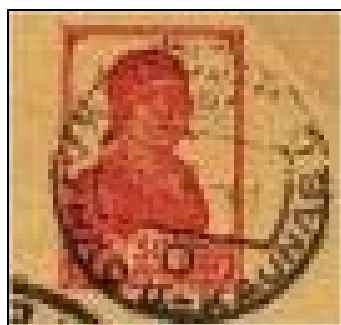
Afb. 22

Brief, verzonden vanuit het Litouwse Plungė naar Zwitserland. Voor de frankering zijn Russische zegels gebruikt. Het gebruikte stempel is een nieuw sovjet-standaardstempel: tweetalig, met de aanduiding ЛИТ. ССР [LIT. SSR], Litouwse Socialistische Sovjet Republiek.

Afb. 23

Kaart, verzonden vanuit Kaunas, KAUNAS 23 IV 41 *o*. Ook hier is een nieuw tweetalig sovjet-standaardstempel gebruikt.

Afb. 24b
Stempel, vergroot. Ingedrukt zegel 30 kopeken.

Afb. 24a
Kaart, verzonden op 3 mei 1941. Vilnius is onder sovjetbewind en er wordt een sovjet-postwaardestuk gebruikt (rode 'arbeider' ingedrukt zegel, 1937 uitgave). Stempel: VILNIUS *C* 3.5.41. De kaart gaat naar Duitsland, met het rode stempel van de Wehrmacht. De kaart heeft het correcte Sovjet-tarief: 30 kopeken voor een briefkaart naar het buitenland.

Afb. 25b
Stempel, vergroot. Ingedrukt zegel 20 kopeken.

Afb. 25a
Kaart, verzonden 4 juni 1941 naar Boston in de Verenigde Staten. Er is een sovjet-postwaardestuk gebruikt, maar in dit geval met een rode 'arbeider' ingedrukt zegel van 20 kopeken. Voor een briefkaart naar het buitenland was dit 10 kopeken te weinig, vandaar het T-stempel, strafport. Stempel: VILNIUS *C* 4.6.41.

DE VESTING KAUNAS, GETUIGEN EN SPOREN

Olav Petri

Zoals wel vaker het geval is, ligt het startpunt voor een artikel in een poststuk of postzegel. Deze keer gaat het om een ansichtkaart, op 25 februari 1918 verzonden door het Duitse veldpostkantoor 209 dat destijds in Kaunas gevestigd was.

De ansichtkaart zelf

Ansichten van vroeger tonen vaak actuele gebeurtenissen. Hier hebben we op dat gebied eigenlijk een nare kaart, uitgegeven door de firma Lederbogen in Halberstadt en nadrukkelijk goedgekeurd door het “kaiserlich Gouvernement, Kowno”. “Am Schlachtfeld bei Kowno” luidt de titel. De afbeelding toont een gesneuvelde Russische soldaat die op de achterzijde van een schans of verdedigingslinie ligt, misschien een remise voor geschut met slaappleatsen voor de artilleristen. Deze achterzijde is van steen, aan de frontzijde aangeaard tegen granaatslagen. Er is schade te zien. Enkele Duitse militairen lopen speurend over het terrein, de stelling is pas recent ingenomen. Rechts is een munitiewagen te zien en een ogenschijnlijk vredig landschap.

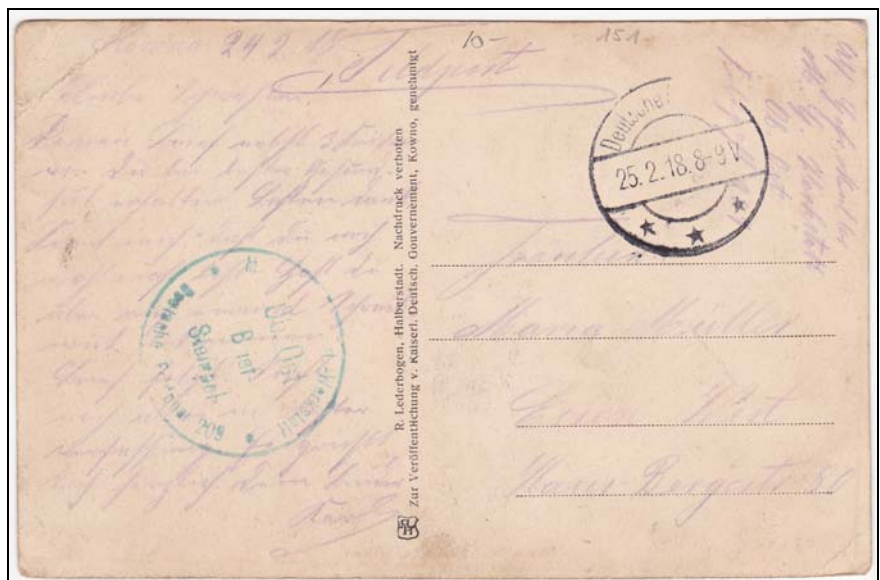
De naam van het troepenonderdeel van de afzender is niet te lezen, alleen de letters Ma. Wel toont het groene stempel duidelijk het nummer 209. De afzender meldt Kowno als plaats waar hij schreef, blijkbaar geen militair geheim. Hij geeft M(aschinengewehr) W(erkstatt) op bij zijn adres en dat zal dus wel in het groene stempel gestaan hebben. Zie verderop in de tekst.

Napoleon, Kaunas en forten

Na de veldtocht van Napoleon, waarbij de Grande Armée bij Kaunas ongehinderd de rivier overstaken en op kon trekken, zat de schrik er bij de Russen goed in. Tolstoj beschrijft in Oorlog en Vrede de overtocht van de rivier de Nemunas/Memel, waarbij Poolse ruiterij de rivier naast een brug

Afb. 1a (81 %)

Afb. 1b

oversteekt om de keizer te imponeren. Niet alle ruiters kwamen levend aan de overkant, kurassiers die een metalen borstkuras droegen, hadden het moeilijk als hun paard het niet redde. Aanvankelijk leek het Franse leger op te rukken naar de residentie en feitelijke Russische hoofdstad Sint Petersburg. Bij Riga werden de voorsteden al in brand gestoken om een vrij schootsveld te krijgen. De rookkolommen leidden weer tot paniekverhalen en enige onrust in de hoofdstad.

Fortenbouw was in de 19^e eeuw “booming business”. In de tweede helft van de 19^e eeuw besloot de Russische regering om een aantal vestingen aan te leggen met als doel oprukkende troepen uit het westen tegen te houden. Kaunas, strategisch gelegen aan de samenvloeiing van de Nemunas en Neris, kreeg een belangrijke plaats in de plannen en werd een stad die in enkele opzichten op het ons meer bekende Utrecht ging lijken. Utrecht was namelijk sinds 1815 in de Nieuwe Hollandse Waterlinie opgenomen en werd in de 19^e eeuw op de kwetsbare fronten voorzien van een fortensysteem dat uiteindelijk steeds verder uitgebreid werd. Onderling waren de forten verbonden met gedekte wegen, er was een spoorlijntje, er kwamen linies tussen de forten en tijdens de eerste Wereldoorlog kwamen er nog loopgraven en betonnen schuilplaatsen bij.

De wapentechniek ontwikkelde zich snel met als gevolg dat de forten voortdurend verouderd waren en aangepast moesten worden. Zo stond het Utrechtse vestinggeschut uiteindelijk buiten de eigenlijke forten opgesteld. Kaunas kreeg vanaf 1882 een uitgebreide fortengordel, 9 vijfhoekige forten omringden aanvankelijk de stad, rijk voorzien van kazematten, gangensystemen (poternes), bomvrije kazernes en alles wat erbij hoort aan werkplaatsen, stallen voor paarden, voorraadruimtes, zelfs een grote kerk. Onderling waren ze verbonden door schansen, linies en andere veldwerken waarbij de heuvels en dalen van het terrein goed gebruikt werden. In vijf jaar tijd was alles al klaar. Men wilde van de stad zelfs een militair district maken, waarbij het burgerlijk bestuur ondergeschikt werd aan het leger. Er kwam ook een verbod op het bouwen boven een bepaalde hoogte, men

Afb. 2

Afb. 3

mocht niet vanaf een kerktoeren teveel details van de verdedigingswerken kunnen zien. Later kwam er een interne treinverbinding, een radiostation en veldtelefoon. Aanvankelijk waren er veel bakstenen constructies - baksteen splintert namelijk niet bij een inslag, natuursteen wel - aangeaard met vele meters dikke wallen van aarde tegen granaatinslagen. Beton kwam pas later in gebruik. Binnen de fortengordel kon infanterie zich onzichtbaar verplaatsen voor tegenaanvallen. Tja, tot er zeppelins en vliegtuigen verschenen.

Ook bij Kaunas was het een probleem dat artillerie steeds krachtiger werd en een groter bereik kreeg. Moderne granaten werden steeds zwaarder en voorzien van nieuwe explosieven. Kortom, zodra een fort klaar was, was het verouderd! De oudste forten

kregen na de Russisch-Japanse oorlog betonnen versterkingen. In de aanloop naar de Eerste Wereldoorlog moest de vesting Kaunas volgens plannen voorzien worden van een extra fortengordel. In 1912 werd met de bouw gestart. Deze forten zijn niet allemaal gereed gekomen, maar Kaunas was wel het grootste fort in het Russische rijk met een oppervlakte van 65 vierkante kilometer. In 2015 wijdden de Litouwse Posterijen een postzegel (afb. 3) aan de fortengordel als technisch monument. Getoond wordt een collage van landkaart, zwaar vestinggeschut, militairen die granaten verslepen (?) en een op het moment van schrijven van dit artikel onduidelijke scene bij een poort, mogelijk een gevangene die weggevoerd wordt.

De Eerste Wereldoorlog

Op 20 oktober 1914, de Eerste Wereldoorlog is in volle gang, schreef een dame een briefkaart uit Sint Petersburg naar staf-kapitein Koritski, leger te velde, vestingartillerie Kovno. Op dat moment nog op prettige afstand van het front. Inhoud: de schrijfster is goed aangekomen in Petersburg, had een sneltrein vanaf Vilno. Ze is op zoek naar een flat op het Vasiljev eiland. Het telegram van de officieren heeft ze ontvangen. Dat God Koritski moge beschermen. Het stempel Petrograd is nog niet in gebruik, de patriotistische naamsverandering, een oekaze van tsaar Nikolaas II, dateert van 18 (31) augustus 1914.

In 1915 was nog niet duidelijk dat het allemaal heel slecht zou aflopen aan het Russische front. De vesting had een bezetting van maar liefst 90.000 man. Men verwachtte dat Kaunas een zware dobber zou worden voor de aanvallers. Toen de Duitsers in juli 1915 Kaunas naderden, waren de vernieuwingen nog niet gereed, maar alles in het fort was wel op een aanval voorbereid. Minpunt was dat de troepen onvoldoende vertrouwd waren met de vesting. De vesting werd niet omsingeld, de oudste forten werden het eerst aangevallen, de nummers 1, 2 en 3. De aanvallen mislukten en kostten enorme hoeveelheden slachtoffers. Voor de aanval werd door de Duitsers zeer zwaar geschut, Gamma-Gerät, aangevoerd, een soort "dikke Bertha", met verwoestende effecten.

Achtereenvolgens vielen de forten nummer 1, 2 en 3, vervolgens kwamen 4, 5 en 6 aan de beurt, het werd een kettingreactie. De commandant van de vesting vluchtte. De heldhaftige verdediging van de forten hielp, net als in Luik en Antwerpen in 1914, ook hier niet en reeds na 11 dagen had het laatste fort zich over moeten geven.

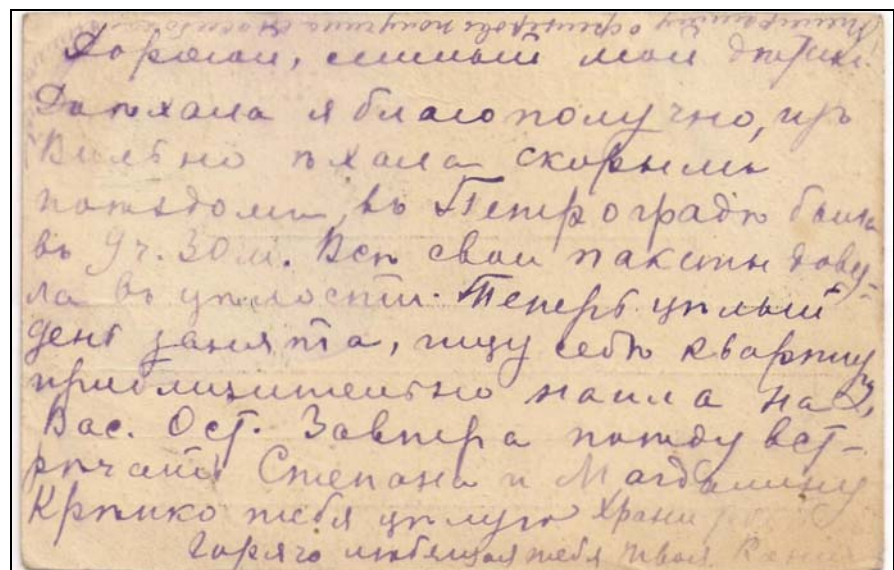
Afb. 5b (81 %) (Collectie Jan Kaptein)

Afb. 4

Afb. 5a

Na de overgave

De overlevende militairen raakten in krijgsgevangenschap, waarvan een poststuk getuigt, een Kriegsgefangenensendung.

Op 3 september 1917 schrijft een zus van vestingartillerist August Reinart deze kaart aan haar broer die in het kamp bij Hameln aan de Wezer zit (afb. 7). De kaart is doorgestuurd naar Clausthal, waar inderdaad ook een gevangenenkamp was.

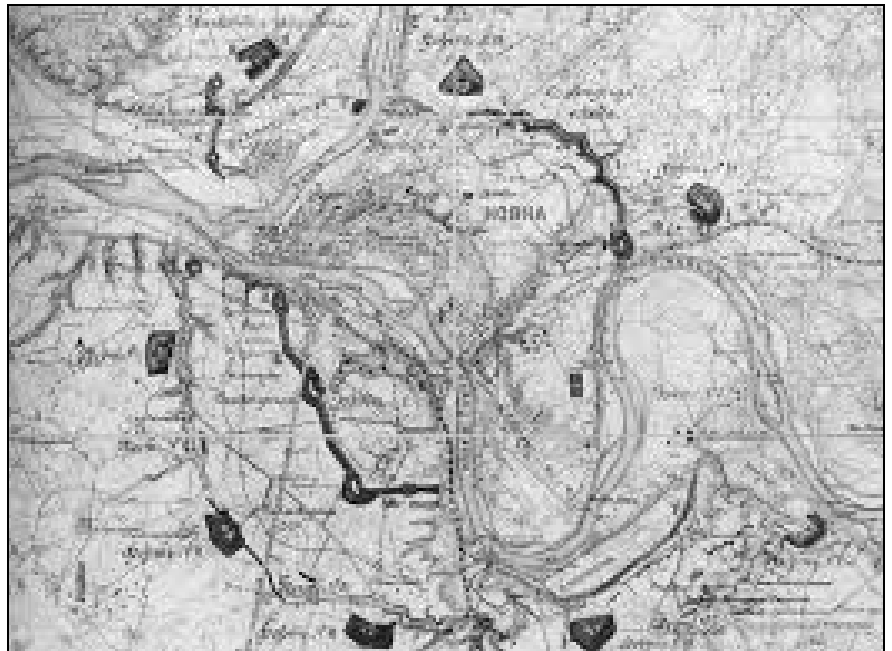
Op 4 september is hij afgestempeld in АННЕНКУЛЛ (Annenküll, tegenwoordig Aniküllä) in Estland. Een violet stempel toont de datum 27 oktober, verder onleesbaar, mogelijk aankomstdatum. Gezien het verschil tussen de Juliaanse en de Gregoriaanse kalender is het snel gegaan.

Een violet kastjesstempel is een Russisch censuurstempel. "geopend door militaire censor nummer 384, gevolgd door de letters П.Б.О. die waarschijnlijk staan voor "Petersburgse Militaire District", type 24 volgens A. Speeckaart.

De zuster, naam niet te lezen, schrijft dat ze de eerste post sinds 6 maanden heeft ontvangen en dat ze vandaag een pakket vlees en beschuit gestuurd heeft. De inhoud van de kaart uit het kamp moet droevig geweest zijn, ze is er erg van geschrokken. Gewone mensen in oorlogstijd, lijden en afzien.

De vlucht van commandant Vladimir Grigorjev van de vesting is hem niet in dank afgenomen. Hij kreeg alle blaam, werd door de krijgsraad veroordeeld tot 15 jaar gevangenschap en verloor al zijn onderscheidingen, zijn rang en andere leuke dingen voor hoge militairen. Heel anders ging het er in Duitsland aan toe, daar was het feest. Op 18 augustus 1915 verleende keizer Wilhelm hoge onderscheidingen aan de generaals die de sterkste Russische vesting in zo korte tijd veroverd hadden.

Dat verdediging van oude forten wel degelijk lange tijd succes kan hebben, bewezen de verdedigers van het fort van Brest Litovsk in juni 1941. Het is weliswaar na 8 dagen veroverd, maar groepen verdedigers hebben nog lange tijd daarna de strijd voortgezet. Hetzelfde geldt voor de veel oudere citadel van Hué in Vietnam, die in 1968 door de Amerikaanse

Afb. 6
Landkaart met de forten.

Отправитель:		Kriegsgefangenensendung.		el.	el.
Военнопленному:					
Фамилия	Имя, Отчество	Имя	Отчество		
Подобранный адрес:		Фамилия		Чинъ	
		Воинская часть			
		Личный №		Компания	
		Германия.		Clausthal	
		Deutschland.		Гамельн на Везеръ.	
				Hameln a. d. Weser.	

Afb. 7a

strijdkrachten pas na een maand strijd heroverd werd op de Viet Cong.

Het Duitse leger maakte gretig gebruik van alles wat niet verwoest was aan gebouwen en uitrusting. Het materiaal werd ingezet tegen de oorspronkelijke eigenaars, dus aan het Oostfront. Een bekende ansichtkaart (afb. 8) toont een rij buitgemaakte stukken veldge-

schut, niet het nieuwste materiaal, maar in oorlogstijd kun je het maar beter wel in bezit hebben! Werkplaatsen werden ingericht, de buit, ook allerlei voorraden, was enorm. Russische mitrailleurs zijn omgebouwd voor gebruik van Duitse munitie. Daar zien we dan een getuige van in de vorm van de Duitse veldpostkaart, het groene stempel!

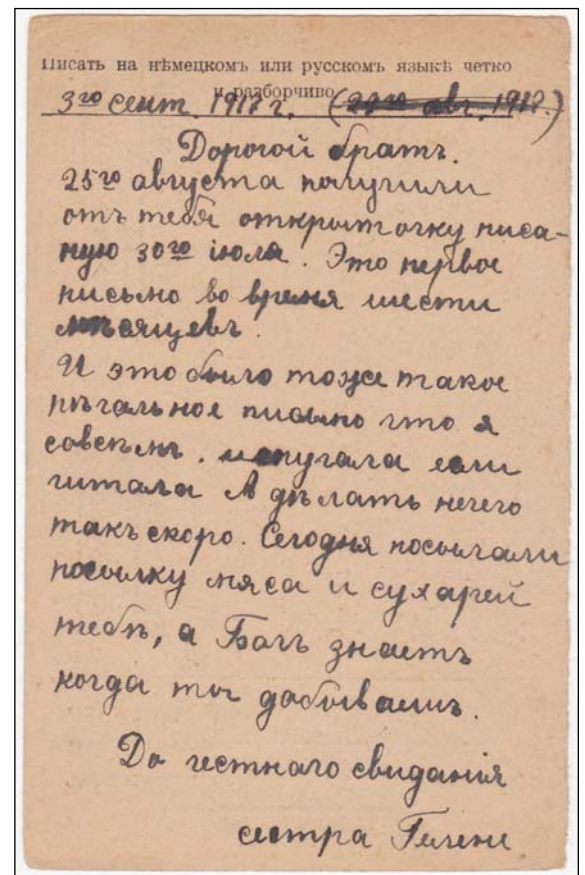
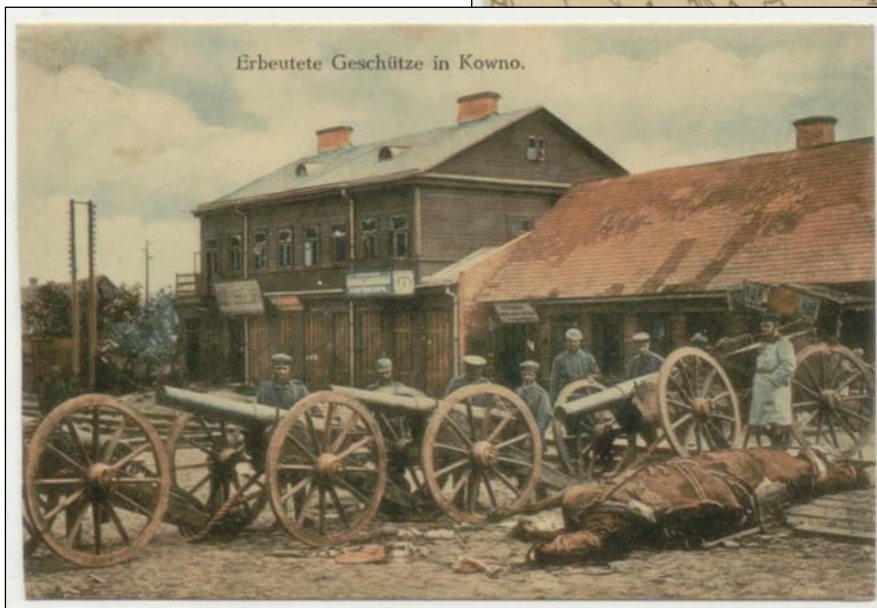
Na de Eerste Wereldoorlog

De Litouwse regering zag geen heil in het herstel van de forten. De forten 6 en 9 werden een gevangenis, men gebruikte ruimtes verder als archiefruimte, als kazerne voor het Litouwse leger en als behuizing van de armen. Het militaire radiostation werd de nationale radio. Met achtergebleven materiaal rustte Litouwen het eigen leger uit, waaronder de pantsertrein Gedinimas die bij een opstand in Sejny in Poolse handen raakte.

Afb. 7b

Afb. 8 (collectie Jan Kaptein)
Kaart, verzonden via veldpoststation
225. Dit veldpoststation was gevestigd
in Dūkštas (Oost-Litouwen). Het 'Brief-
stempel' is van een eenheid van de
87^e Infanterie Divisie. Deze Divisie
hoorde onder het 10^e Leger.

Afb. 9
Geschut in open stelling

Afb. 10
Beschadiging fortificatie.

Afb. 11
Remises en kazernes.

De eerste sovjetbezetting van juni 1940 leidde tot gebruik als ruimtes voor het ondervragen en tijdelijk opsluiten van politieke gevangenen voor ze naar de Goelag werden gestuurd.

De Duitse bezetters gebruikten fort 6 als krijgsgevangenenkamp voor sovjet soldaten. Dat waren mensen waar geen zorg aan besteed werd, het waren immers Untermenschen, Aziatische horden. De forten 4, 7 en 9 werden getuigen van eindeloze groepsexecuties van Joden, Litouwse en niet-Litouwse. Er zijn de nodige foto's te vinden op het internet. De details hiervan bespaar ik de lezer, ze zijn te gruwelijk. Volgens Amerikaanse bronnen zijn ongeveer 50.000 mensen in de forten geëxecuteerd, waarvan 30.000 Joden, deels aangevoerd tot uit Frankrijk

Forten blijven lang in gebruik. Na de hernieuwde sovjetbezetting deden forten dienst als behuizing van diverse Russische militaire onderdelen. De Koude Oorlog had veel ruimte nodig. Ook de Nederlandse defensie gebruikte forten voor van alles en nog wat. Fort De Bilt werd in 1945 een gevangenis voor NSB'ers, fort Vechten werd opslagplaats voor reservebanden van de landmacht. Een van de 4 Utrechtse lunetten kreeg een atoombunker.

Vandaag de dag

Tegenwoordig zijn onderdelen van de forten soms overwoekerd in het landschap terug te vinden. Een deel is afgebroken, al in het Interbellum zijn veel grachten opgevuld. In fort 11 is een staatsmuseum ondergebracht, gewijd aan de Holocaust. Later is het uitgebreid met een historische afdeling over de vesting zelf. Er staat een indrukwekkend monument voor de slachtoffers, "ter eeuwige herinnering van de slachtoffers van het fascisme", opgericht in 1984, nog ten tijde van de USSR. In die tijd was het niet gebruikelijk om Joodse slachtoffers als zodanig te benoemen. Volgens een particuliere site staat er tegenwoordig wel een passende tekst bij. Ook het 7e fort heeft een indrukwekkend monument, gewijd aan de Joodse slachtoffers, het is een privé-museum.

◀

Literatuur

1. Wikipedia Engels, Duits en Russisch en vandaar door-klikkend.
2. www.ericinlithuania.worldpress.com
3. Heeresbulletin 18 augustus 1915
4. Site Litouwse Posterijen
5. Speekaart, Russische censuur

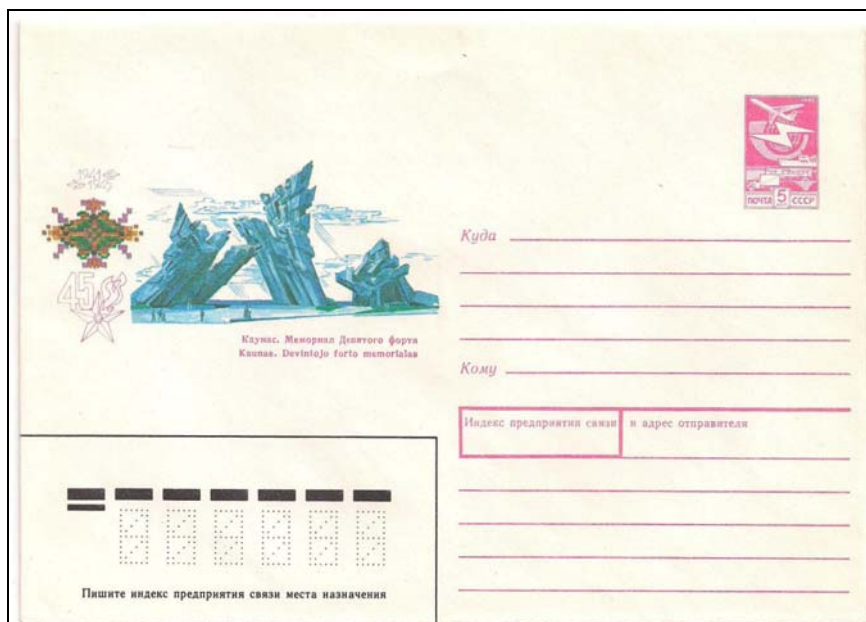
Afb. 12

De executieplaats

Afb. 13

Russisch monument op een sovjet-postwaardestuk, uitgegeven 27-10-1989.

Afb. 14

Joods monument

POST UIT LIEPĀJA, LIBAU, ЛИБАВА [LIBAVA] 3

Jan Kaptein,

Op 18 november 1918 wordt in Riga de Letse onafhankelijkheid uitgeroepen. Het Rode Leger bezet een groot deel van Letland en op 17 december 1918 wordt in Valka de Letse Socialistische Sovjetrepubliek uitgeroepen. De Letse burgerlijke regering verlaat Riga en vlucht naar Liepāja.

Letse Republiek 1918-1941

De eerste stempels zijn de provisorische stempels (afb. 1).

De meest recente informatie is op de prachtige site van Juris Mors te vinden: www.latphil.se

Onder het tabblad 'Postmarks' is ook een volgend tabblad '1918-1922 provisionals/censorships' te vinden. In zijn classificatie worden 15 types beschreven, pr 1 t/m pr 15.

Afb. 1 (100 %)

De lijst met stempels per postkantoor is als pdf-bestand binnen te halen. In deze lijst worden de gebruikte types per postkantoor opgesomd met gebruiksdata. Ook worden de referenties (volnummers) in de lijsten van Jakimovs en Hofmann gegeven. Voor Liepāja zijn er geen stempels bekend uit de periode van de Sovjet Letse Republiek. Liepāja bleef tijdens de onafhankelijkheidsoorlog onder gezag van de Letse regering en functioneerde zelfs een half jaar als hoofdstad. Kārlis Ulmanis, hoofd van de interim-regering, vluchtte uit Riga met het schip Saratov naar Liepāja. In 1918 werd de oude naam Либава [Libava] veranderd in Liepāja.

Afb. 3 (73 %)

Voorzijde van een brief aan de 'Editor of "The Philatelic Magazine" Publishing Office' in Londen.

De plakresten op de achterzijde laten zien dat waarschijnlijk de voorzijde van de firmabrief is geknipt en op een pakket geplakt.

Op 27 december 1918 wordt het Letse postkantoor geopend in Liepāja. Er komt een PTK, 1,5 km van het station en een PK Jekaba ielā 15. Er worden 3 provisorische stempels gebruikt, in de classificatie van Juris Mors:

- PR14: verschillende soorten stempels van rubber, hout, kurk, metaal met (soms handgeschreven) datum. In Liepāja een enkellijnsstempel (afb. 1) Bekende data (4.1.19)
- PR2, kenletter a, met als vroegste –gerapporteerde– datum 17 12 19 en als laatste datum -4 1 20

- PR2, kenletter e, met als vroegste datum 16 10 19 en als laatste datum -4 1 20

Type PR2: oude Russische stempels zonder de naam van het gouvernement.

Afb. 2

Het oude Russische stempel, zoals afgebeeld in: Letland : Die Stempel / Harry v. Hofmann, 1988.

In Liepāja verschijnen in 1920 de eerste standaardstempels, met de plaatsaanduiding Leepaja (**afb. 3**). Dit stempel is vervaardigd van een oud Ob.Ost stempel. Bij deze stempels wordt voor de plaatsnaam de oude spelling gebruikt, LEEPAJA. In de classificatie van Juris Mors zijn er twee types van deze stempels: landsnaam bovenin met plaatsnaam onderin (type 3) of landsnaam onderin met plaatsnaam bovenin (type 4, **afb. 3, 4 en 5**).

Censuur

Tijdens de onafhankelijkheidsoorlog mocht er uiteraard geen militaire informatie bij de vijand terecht komen. Het Letse Opperbevel gaf daarom de order (18 juni 1919) om de censuur te organiseren. Via Liepāja ging ook post naar het buitenland en ook daar werd een censuurkantoor gevestigd. Op het Post- en Telegraafkantoor van Liepāja waren vanaf 26 maart 1919 de volgende censurs in dienst (**lit. 1**):

- Agate Schidlovskā, censor no 13 tot 29 september 1919
- Helene Raman, censor no 14 tot 1 september 1919
- Alfrēds Bērziņš, censor no 13 vanaf 29 september 1919
- Frīdrihs Jansons, censor no 14 vanaf 1 september 1919
- Valters Lapiņš, vanaf 3 oktober 1919

In het postkantoor van Liepāja was al eerder een censuurafdeling, waar- schijnlijk op last van de Voorlopige Letse Regering.

Alle postverkeer met het buitenland moest door de censuur heen, ook drukwerk uit het buitenland.

Met een order van de Opperbevelhebber van het leger werd de censuur op 1 april 1921 opgeheven.

Met de start van de censuur in Liepāja werden stempels gebruikt met Franse tekst en de censurs voegden hun initialen toe (**afb. 4**). De volgende initialen zijn gesignaleerd: A. Scha (Agate Schidlovskā, later censor no 13), H.R. (Helene Raman, later censor no 14), E.Sch, E.S., A.R.

Later zijn er in Liepāja twee censoren met een eigen stempel: Kara zensurs No 13 en No 14 (**afb. 5 en 6**).

Afb. 4 (site: www.latphil.se)

Verzekerde aangetekende brief met het stempel LEEPAJA 26.7.19. In het censuurstempel staat 'E Sch', de initialen van de censor. De brief is verzonden door Georg H. Jager, een bekende postzegelhandelaar.

Afb. 5 (site: www.latphil.se)

Brief met het stempel LEEPAJA -2.9.19 en het censuurstempel van censor no 13, toentertijd Agate Schidlovskā.

De standaardstempels

Een overzicht van de types wordt gegeven door Juris Mors. Op zijn site is ook een bestand te downloaden met de standaardstempels per plaats.

Het eerste standaardstempel van Liepāja is type 3: een Ob.Ost stempel is hergebruikt met de landsnaam bovenin en de plaatsnaam onderin, beide in de oude spelling (afb. 7).

Afb. 7b (100 %)

De vroegste en laatste – gerapporteerde- data zijn: 28.1.19 en 11.8.24.

Er zijn ook hergebruikte Ob. Ost stempels met de oude plaatsnaam LEEPAJA bovenin en de oude landsnaam LATWIJA onderin: type 4 (afb. 8 en 6). De data voor dit type zijn: 17.5.19 en 21.3.39.

Afb. 8b (100 %)

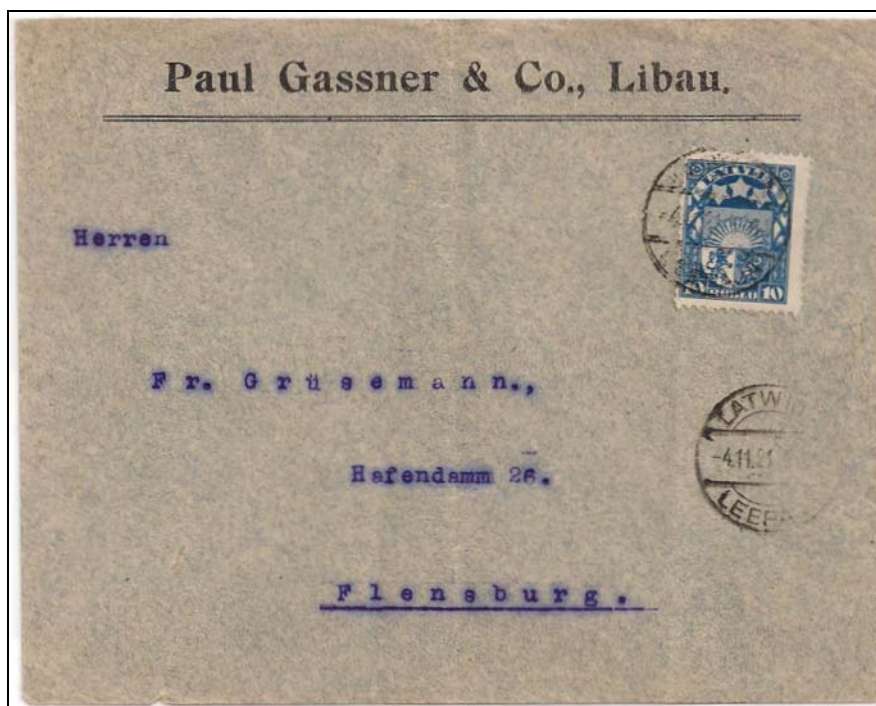
De firmakaart met dit stempel (afb. 8) is verzonden door een andere bekende postzegelhandelaar in Liepāja, Leo Zirinsky. Het is echt zakelijke post: over de bestelling van de zegels van Noord Ingermanland (met de handtekening van Zirinsky). Hij bestelt veel en wil dus wel korting (groothandelsprijs).

In de jaren twintig zijn nog drie stempels gebruikt van type 2 (afb. 9): oude spelling en ornament (zonder serieletter, met serieletter a en met serieletter b).

Afb. 6 (site: www.latphil.se)

Brief met het stempel LEEPAJA -2.9.19 en het censuurstempel van censor no 14, toentertijd Fridrihs Jansons.

Afb. 7a (73 %)

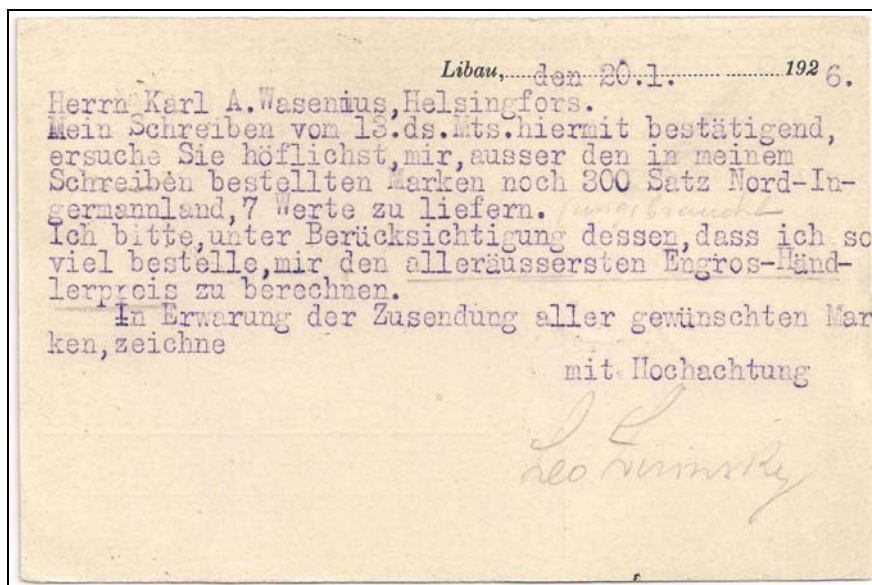
Firmabrief met stempeltype 3.

Afb. 8a (83 %)

Firma-kaart van Leo Zirinsky.

Hij schrijft over de bestelling van zegels van Noord Ingermanland. Deze republiek op de Karelische Landengte scheidde zich na de Oktoberrevolutie af van Rusland.

Het land probeerde zich bij Finland aan te sluiten, maar kwam met de Vrede van Tartu (14 oktober 1920) weer bij Rusland.

Afb. 9 (77 %)

Brief met stempel

LEPAJA / LATWIJA met links een ornament en rechts de serieletter a (type 2). Dit stempel heeft als vroegst bekende datum 12.5.20 en als laatst bekende datum 28.10.29.

Afb. 10a (80 %)

Kaart met stempel type 5: oude spelling, links 3 sterren, 7 tralies, en rechts de serieletter.

Type 5

Deze Letse standaardstempels werden in 1920 geïntroduceerd. De plaatsnaam en de landsnaam LATWIJA is nog in de oude spelling, links drie sterren en rechts een indexletter, met 5 of 7 'tralies'. Liepāja heeft een stempel van dit type met serieletter z en 7 'tralies' gebruikt. Dit stempel is ook bekend met serieletter D (**afb. 10**) en E (ook 7 tralies). Beide stempels zijn gesignaleerd met de maand in Arabische cijfers als ook met de maand in Romeinse cijfers.

De kaart hier (**afb. 10**) heeft een stempel type 5, heeft serieletter D met de maand in Arabisch cijfer.

Afb. 10b (100 %)

Kenletter D.

Het stempel met serieletter D heeft als vroegste –gesignaleerde– datum -8 XII 20 en als laatste datum -8 4 31. Dit stempel is 20 januari 1932 verzonden om (her)gegraveerd te worden.

De beeldzijde van de kaart (**afb. 10a**) geeft een beeld van de haven van Liepāja. In het Duitse opschrift wordt de oude naam Libau gebruikt.

Afb. 11 (81 %)

Stempel type 6, met serieletter L en 9 tralies, plaatsnaam LIEPAJA (zonder accent dus), vroegst gesignaleerde datum 26 XI 26 en laatste datum -3 IX 35

Type 6

In 1908 werkten de linguïsten Kārlis Milenbahs en Jānis Endzelīns het moderne Letse alfabet uit. Dit alfabet verdrong langzaam de ‘oude’ spelling, die op het Duits was gebaseerd.

In 1921 verschijnen de nieuwe stempels met de plaatsnamen (**afb. 11 en 12**) en de landsnaam LATVIJA in de nieuwe spelling: type 6, meestal met 9 ‘tralies’.

De juiste accenten worden nog niet gebruikt in de nieuwe stempels. Pas 1935/1936 krijgen de stempels van type 6 de juiste accenten, zoals Ā in LIEPĀJA. Totaal 27 verschillende stempels van dit type 6 zijn opgenomen in de inventarisatie van Juris Mors.

Type 6 LIEPAJA met serieletter A (**afb. 11**) heeft 11 tralies, vroegste signaleerde datum 22.10.30 en laatste datum 31.12.36. Type 6 LIEPĀJA (met accent dus) met serieletter A verschijnt later (**afb. 13**).

In 2014 is door de gemeente besloten om het strandpaviljoen (**afb. 11**), café Banga, te herstellen met de historische uitstraling. In 2017 zou het gereed moeten zijn.

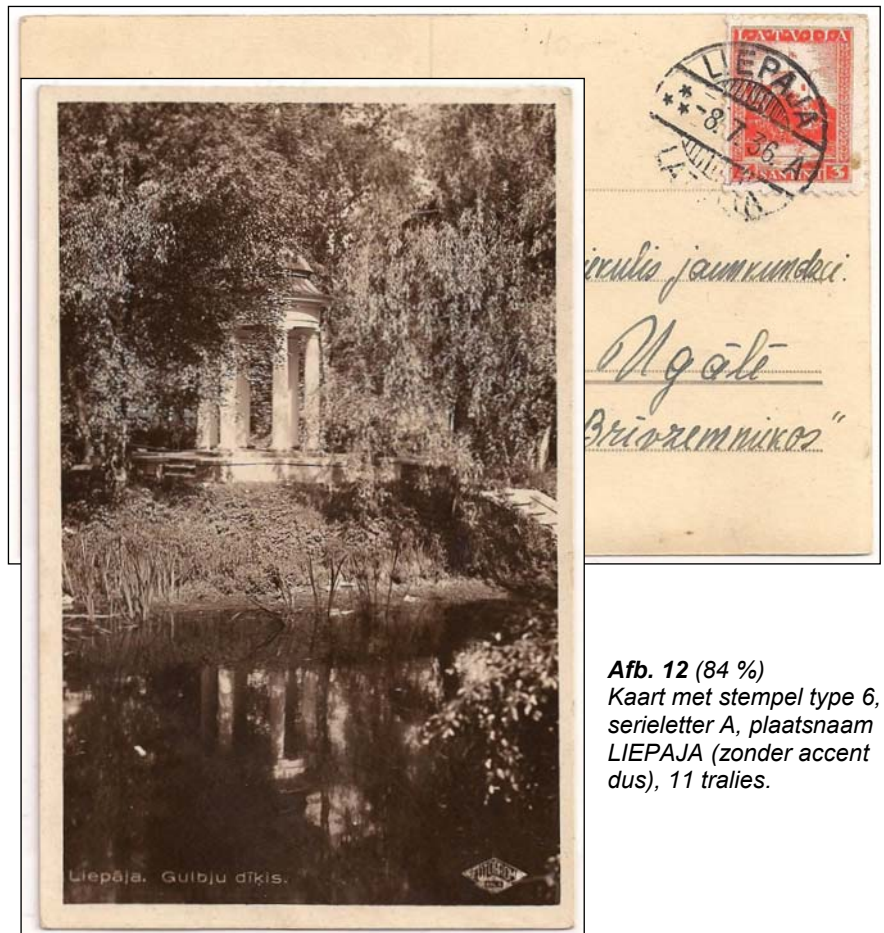
Als ‘Kaiserpavillon’ was het gebouw in de tsarentijd bekend.

De beeldzijde van de tweede kaart (**afb. 12**) heeft als onderschrift ‘Gulbju dīķis, Zwanen-vijver.

De vijver is een overblijfsel van de rivier Līva. In het Duits: Lyva, Lyua, Libau. De beroemde rivier liep tussen Meer van Liepāja en de Baltische Zee en de oude naam van Liepāja komt dus hiervandaan.

Eind 15^e eeuw werd de monding te ondiep en in de 16^e eeuw werd het eerste Līva-kanaal gegraven tussen Līva en de zee. In 1697-1703 werd een nieuw kanaal gegraven en de rivier opgevuld. Op de plaats van het voormalige kanaal werd de Zwanen-vijver aangelegd. In 1902 werd dit park ingericht met een tuinhuisje op een eilandje. Het ontwerp was van de architect Makss Pauls Berči.

In 2008 besloot de Gemeente om het meer te reconstrueren: één van de beroemdste plekken voor toeristen in Liepāja.

Afb. 12 (84 %)
Kaart met stempel type 6, serieletter A, plaatsnaam LIEPAJA (zonder accent dus), 11 tralies.

Afb. 13 (78 %)
Kaart met stempel type 6, plaatsnaam LIEPĀJA, met het juiste accent, serieletter A, nog steeds 11 tralies. De vroegst signaleerde datum is -1.4.37 en de laatste datum is 26.10.38.
Latere stempels met serieletter A: type 10, zonder tralies (-6.1.39-27.0.43).

Type 7, 8 en 9

Soms werden oudere typen stempels (type 2, 3 en 4) hergebruikt met de nieuwe spelling: type 7, 8 en 9. Van Liepāja is alleen type 9 bekend (uit 1941).

Type 10

Type 10 is ook in Liepāja in gebruik geweest: hetzelfde als type 6, maar zonder tralies (**afb. 14**). Er zijn 15 verschillende van Liepāja. Meestal werden de tralies uit oude stempels verwijderd, maar er zijn ook nieuwe stempels vervaardigd. Alles bij elkaar: 50 verschillende standaardstempels, dus mijn verzameling is nog lang niet compleet.

Zegels en stempel 300 jaar Liepāja

In 1925 werd een serie zegels uitgegeven ter gelegenheid van 300 jaar stad Liepāja. Op de envelop, verzonden door de postzegelhandelaar Leo Zirinsky, zijn de vijf zegels geplakt en is ook het gelegenheidsstempel gebruikt (**afb. 15**).

Afb. 15b (100 %)

De zegels zijn 23 juli 1925 uitgegeven, getand en ongetand. Op de envelop zijn respectievelijk te zien: de vissershaven (Mi. 107A), het raadhuis (Mi. 108A), het kuuroord (Mi. 109A), de St Anna-kerk (Mi. 110A) en het stadswapen met symbolen voor industrie en handel (Mi. 111A).

Afb. 16
(100 %)
Mi. 135

Afb. 14 (77 %)

Kaart met stempel type 10, zonder tralies. Dit stempel LIEPĀJA met serieletter K was in gebruik tussen 16 XII 38 (vroegstesignaleerde datum) en -8 VIII 40 (laatste datum).

Afb. 15a (69 %)

Brief, gefrankeerd met Mi. 107A-111A.

Op 18 november 1928 is een serie uitgegeven ter gelegenheid van 10 jaar staat Letland. Ook aan Liepāja is toen een zegel gewijd (**afb. 16**).

Spoorpost

In de periode 1919-1920 zijn oude spoorpoststempels uit de tsarentijd nog in gebruik, ook op de route Liepāja – Riga.

Ook in de eerste Letse spoorpoststempels is de oude (afb. 17) en de nieuwe spelling (afb. 18) gebruikt.

Afb. 17b

Met de aanduiding LEEPAJA – RIGA zijn drie verschillende stempels – 3 verschillende types ook – opgenomen in het overzicht van de spoorstempels op de site van Juris Mors.

Afb. 18b

De aanduiding LIEPAJA – RIGA is te vinden op 3 verschillende stempels en LIEPĀJA – RĪGA is de aanduiding op 2 verschillende stempels. Ook in de omgekeerde richting zijn er 8 verschillende stempels.

Verder zijn er nog 7 stempels op andere routes vanuit Liepāja.

Tenslotte

Het verhaal is nog niet compleet, er valt nog meer te verzamelen

- Machinestempel: er is 1 machinestempel van Liepāja, bekende gebruiksdata van 21 juli tot 24 juli 1940. Helaas niet in mijn verzameling machinestempels.
- Veldpoststempel: er is een veldpoststempel met de aanduiding I.LEEPAJAS KAHJNEEKU PULKS (1e Liepāja Infanterie Regiment), 04.11.19. Een tweede veldpoststempel heeft de tekst: Leepajas Kara-Ostas Noliktavas Pahrsinis (Liepāja Oorlogshaven Kampbestuur)

Afb. 17a (73 %)

Afb. 18a (77 %)

- Frankeerstempels: banken en fabrieken in Liepāja
- In de serie toeristische kaarten, uitgegeven door de post: Rozenplein Liepāja
- Post van Liepāja-stacija, geopend 22 november 1922. Het kantoor begon met een tijdelijk stempel, later ook standaardstempels (4 verschillende).
- Post van Liepāja-brīvosta, geopend 1 januari 1933 (1 standaardstempel).

- Post van Liepāja gaisa osta, geopend 15 juni 1937 (2 verschillende standaardstempels).

Literatuur

1. The postal and monetary history of Latvia 1918- - 1945 / N. Jakimovs, V. Marciļģer. – 1991. – p. 10/1- 10/9 Postal censorship.

DE LOKALE UITGAVE VAN ELVA, 1941. DE POSTWAARDESTUKKEN

Thomas Løbbering

“Lezers van dit artikel wordt vriendelijk, doch dringend, gevraagd om in hun verzameling aanwezige gebruikte en ongebruikte postwaardestukken van de lokale uitgave Elva 1941 als scan te zenden aan [thomas loebbering@hotmail.com](mailto:thomas_loebbering@hotmail.com) of per post als kleurkopie”.

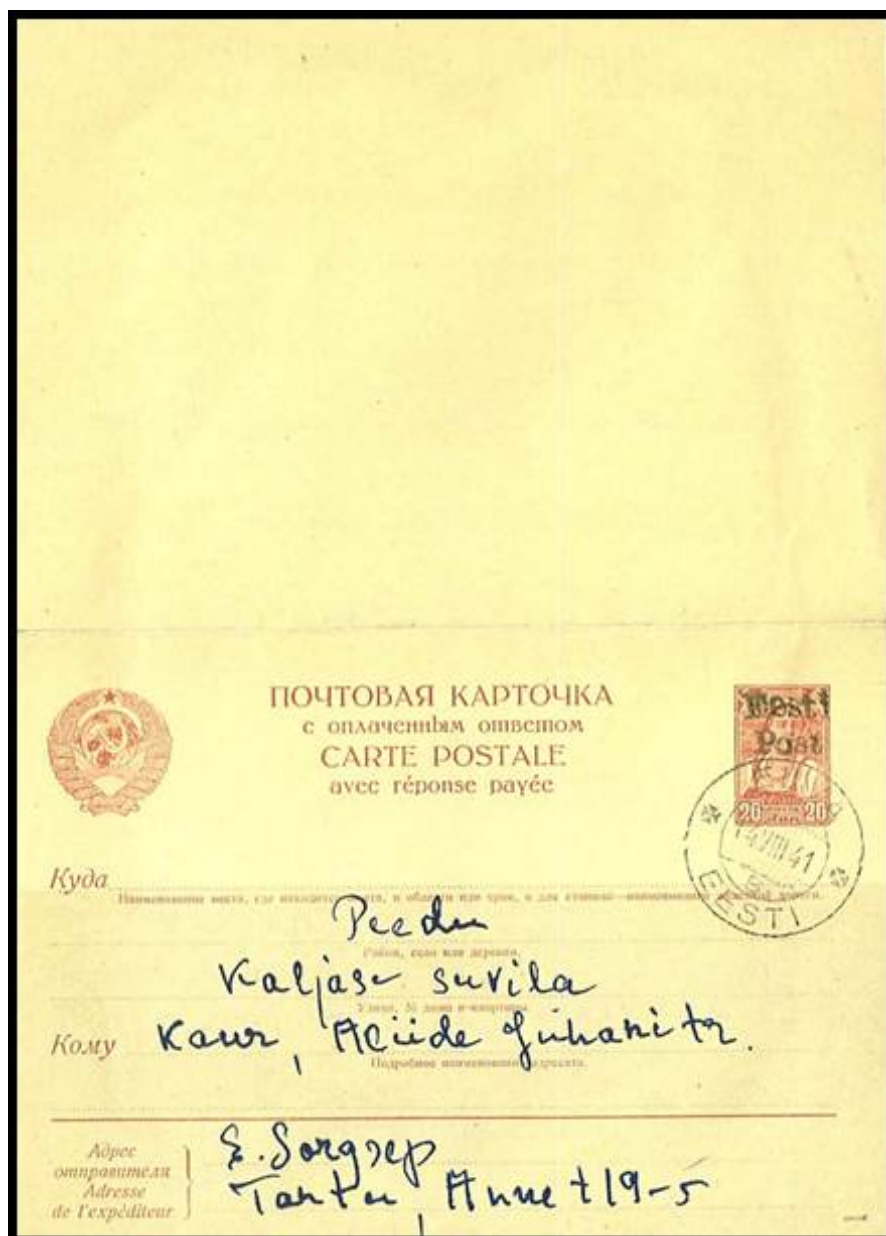
Zo eindigde mijn artikel in “Het Baltische Gebied” nummer 64 waarin ik de lokale uitgave van Elva 1941 introduceerde. Bevriende verzamelaars en collega keurmeesters uit Duitsland, Finland en Noorwegen reageerden royaal op mijn verzoek. Daardoor kan ik nu een vervolg presenteren op het eerste artikel.

Nu volgt een overzicht van de daadwerkelijk bestaande postwaardestukken van de Elva uitgave. Maar allereerst wijs ik nog eens op de gezaghebbende artikelen van Vello Mendväre, ooggetuige van de gebeurtenissen in 1941 en kenner van de materie bij uitstek.

1. Vello Mendväre, Elva Local Issue 1941 (Part I), in Eesti Filatelist 1975, nr 16-17, blz. 77 e.v.
2. Idem, Elva Local Issue 1941 (Part II), in Eesti Filatelist 1976, nr 18-19, blz. 82 e.v.

P1

Een ongebruikt exemplaar van dit postwaardestuk is nog steeds niet bekend. Het bestaan van drie gebruikte exemplaren is aangetoond, een daarvan in type P1 I met verticaal staande handstempelopdruk en een (deels twijfelachtige) kaart met bijfranking. Alle kaarten zijn ontwaard met het stempel ELVA B EESTI 14 VIII 41 (Hurt/Ojaste 49:3) en ze zijn alle in hetzelfde handschrift en zonder verdere tekst geadresseerd naar Peedu. De afzenders zijn identiek en op de kaarten bevinden zich geen verdere postale kenmerken.

Afb. 1
AP2 Foto Pertti Hujala.

AP2

Zo zou ik deze derde nieuwe ontdekking volgens de systematiek van de Schwaneberger catalogus willen aanduiden. Ze is daar echter (nog) niet gecatalogiseerd. Het betreft het sovjet postwaardestuk SU P157, dus de complete kaart 20/20 kopeken, rood, met betaald antwoord.

Ook deze kaart bleef onbeschreven en werd ontwaard met het stempel ELVA B EESTI 14 VIII 41 en waarschijnlijk nadien beschreven met de al eerder genoemde adressering en afzender. Ongebruikte exemplaren zijn niet bekend.

AP3

Op dezelfde manier kan de vierde, en eveneens (nog) niet gecatalogiseerde, nieuwe ontdekking worden beschreven. De originele kaart is het groene postwaardestuk SU P165b met de afbeelding van het paviljoen van Leningrad en het noordoosten van de Russische Socialistische Federatieve Sovjetrepubliek op de landbouwten- toonstelling in Moskou.

De bijgefrankeerde kaart is ontwaard met het stempel ELVA B EESTI 14 VIII 41 en komt voor het overige overeen met de kaarten P1 en AP1. Al met al zijn nu twee van dergelijke kaarten bekend. Ongebruikte exemplaren echter nog niet.

Samenvattend: alle nieuw gevonden kaarten AP 1-3 werden op 13 en 14 augustus 1941 met hetzelfde stempel ELVA B ontwaard, bleven onbeschreven en werden niet per post verzonden. Slechts één ongebruikt exemplaar is bekend, namelijk AP1.

Afb. 2

AP3 Foto Heinrich Köhler.

P2

Twaalf ongebruikte en acht gestempelde kaarten zijn bekend. Daarmee is minstens 20%, van de in de literatuur genoemde oplage van 100 stuks, bewaard gebleven. Het overzicht van de acht gestempelde exemplaren ziet er in chronologische volgorde zo uit:

1. ELVA A EESTI 13 VII 41
onbeschreven
blanco
2. ELVA A EESTI -2 VIII 41
akst. TARTU K EESTI -3 VIII 41
met tekst
3. ELVA A EESTI -2 VIII 41
akst. TARTU K EESTI -3 VIII 41
met tekst
4. ELVA A EESTI -4 VIII 41
naar Peedu, geen akst. Bijgefrankeerd.
blanco
5. ELVA A EESTI -7 VIII 41
akst. TARTU - EESTI -8 8 412
met tekst
6. ELVA A EESTI -9 VIII 41
naar Tartu, geen akst. Bijgefrankeerd.
blanco
7. ELVA A EESTI -9 VIII 41
naar Peedu, geen akst.
blanco
8. ELVA C EESTI 12 VIII 41
onbeschreven
blanco

De data van de blanco postwaardestukken die op 13.07.41 en 12.08.41 ontwaard werden kunnen gezien worden als de eerste en laatste dag van gebruik. Uit documenten weten we dat postmeester Poll op 12 juli begon met het opdrukken van de in het postkantoor aanwezige sovjetzegels en – postwaardestukken. De verkoop daarvan aan het loket eindigde op 12 augustus.

Van de zes andere gestempelde postwaardestukken P2 zijn er drie met een volledige tekst beschreven met de post naar Tartu verzonden en daar voorzien van een aankomststempel.

De overige drie kaarten werden niet per post vervoerd. Adressering en afzender werden geschreven in het al van P1 bekende handschrift en de kaarten dragen geen verdere postale kenmerken.

Afb. 3
P2, door de post vervoerd. Foto Jan Roots.

Afb. 4
"P2" op SU P161 III Foto Thomas Löbbbering.

Opvallend is dat, met één uitzondering, alle kaarten met het dagtekeningstempel met de letter A werden ontwaard (Hurt/Ojaste 49:2). Van het totale overzicht van alle gestempelde Elva-zegels maakt dit stempel slechts 5% uit, terwijl het stempel met de letter B (Hurt/Ojaste 49:3) daar voor 75% deel van uitmaakt en het stempel met de letter C (Hurt/Ojaste 49:4) voor 20%.

Geen enkele van de gestempelde kaarten P2 toont een datum na de beëindiging van de verkoop op 12 augustus. Dit wijst er enerzijds op dat de kaarten aan het loket mogelijk uitverkocht waren en anderzijds vormt het een indirecte aanwijzing dat op reguliere wijze geen kaarten meer via het loket op het postkantoor in Elva werden verkocht. Maar daarover later meer.

In de telling van P2 zijn twee ongebruikte exemplaren niet opgenomen. Hoewel ze voorzien zijn van eerste-klass attesten roepen ze vragen op. Ogenscheinlijk zijn de opdrukken "Eesti Post" op de sovjet postwaardestukken SU P161 III echt, maar volgens de Michel-catalogus werd deze kaart pas in 1943/45 uitgegeven en kon dus niet in juli 1941 in Estland van een opdruk worden voorzien.

Er van uit gaande dat de gegevens in de catalogi juist zijn, zou het bestaan van beide poststukken in bepaalde gevallen een indicatie kunnen zijn dat het handstempel onbevoegd werd gebruikt tussen oktober 1941 en midden 1943, de periode dat het handstempel "verdwenen" was. De in de literatuur al decennia verkondigde stelling dat Duitse bezettingsorganen uit de originele voorraad letters voor hetzelfde doel een tweede handstempel zouden hebben vervaardigd en gebruikt, wijst in dezelfde richting.

In het geval dat de catalogusgegevens niet juist zouden zijn en postwaardestuk SU P161 III al voor de bezetting van de Estse Sovjetrepubliek door het Duitse leger aan het loket verkrijgbaar was geweest, dan zouden beide kaarten eventueel anders gecatalogiseerd moeten worden. Hier moet nog veel duidelijkheid geschapen worden.

P3

Het aantal ongebruikte exemplaren met postwaardestuk SU P 164a als basiskaart bleef onveranderd: één.

Samenvattend kan ik vaststellen dat van de 19 bekende gebruikte postwaardestukken P1-P3 (inclusief AP1-3) er slechts drie (alle P2) voldoen aan de criteria die gelden voor een feitelijk gebruik. Bij elkaar zijn 14 ongebruikte exemplaren P1-3 (inclusief AP1-3) bekend, 12 daarvan P2.

Hoe staat het er nu voor met de enveloppen met ingedrukt zegel?

U1

Ik ken geen ongebruikt exemplaar van dit postwaardestuk met SU U68 A als basisenveloppe.

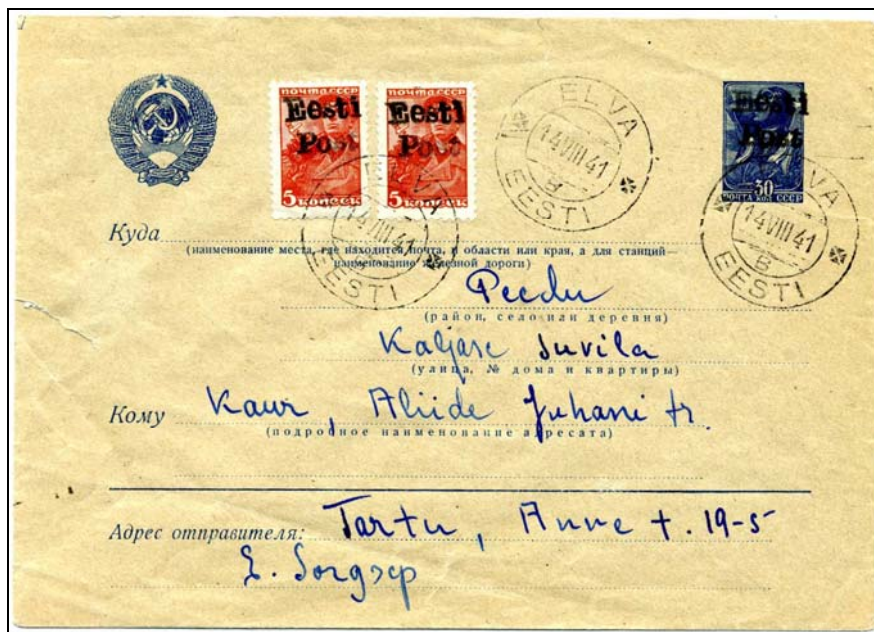
Van zes van de zeven in de literatuur beschreven poststukken beschik ik zelf over documentatie. Vijf daarvan dragen het stempel ELVA B EESTI 14 VIII 41. Ze zijn allemaal beschreven in het bekende handschrift en ook de geadresseerden en afzenders in Peedu kennen we al. Er is niets dat er op duidt dat de kaarten door de post zijn vervoerd. Een andere kaart bleef onbeschreven en werd ontwaard met het stempel ELVA B EESTI 13 VIII 41.

Blijft onbekend hoe het zit met het zevende in de literatuur beschreven exemplaar. Is de enveloppe ongebruikt of gebruikt?

U2

Ik ken geen ongebruikt exemplaar van dit postwaardestuk met SU U60 als basisenveloppe.

Drie gebruikte exemplaren zijn aangetoond, alle onbeschreven en ontwaard met het stempel ELVA B EESTI 14 VIII 41. Verder geldt hetzelfde als wat hierboven gezegd werd over U1.

Afb. 5
U1 Foto Jan Roots

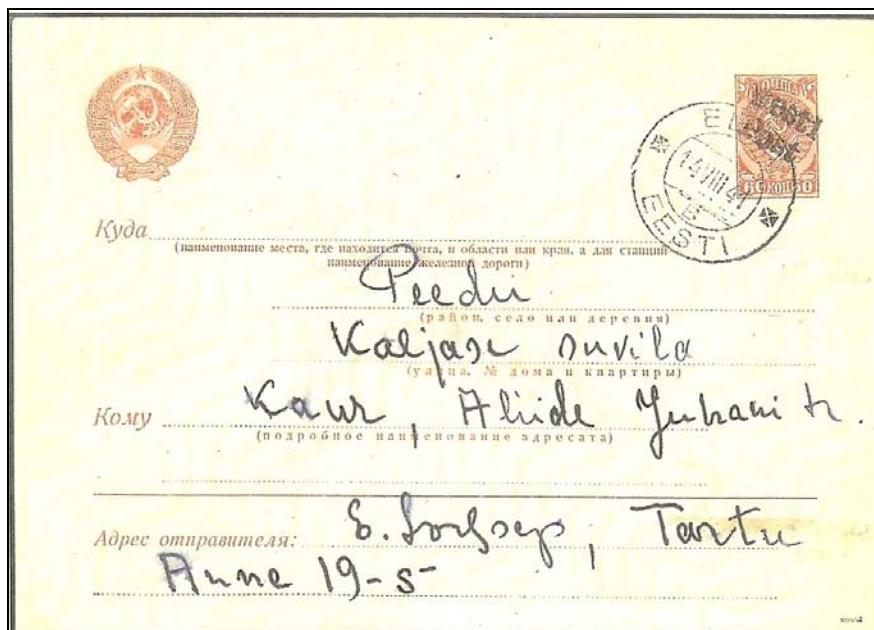

Afb. 6
U2 Foto Thomas Löbbering

U3

Ook van dit postwaardestuk, met SU U74b als basisenveloppe, ken ik geen ongebruikt exemplaar. Ten onrechte spreekt Michel van SU EU 2A als basispostwaardestuk. Slechts een gebruikt exemplaar is bekend, ontwaard met het stempel ELVA B EESTI 14 VIII 41. Verder geldt wat gezegd werd over U1 en U2.

Met betrekking tot de gestempelde enveloppen met ingedrukt zegel kan vastgesteld worden dat er niet één ook daadwerkelijk door de post vervoerd is. Alle postwaardestukken werden op 13 en 14 augustus 1941 ontwaard met het stempel van Elva met de letter B, zijn beschreven in hetzelfde handschrift en hebben identieke adreseringen en afzenders.

Afb. 7
U3 Foto Heinrich Köhler

Het complete overzicht ziet er op dit moment zo uit:

Nr.	Ongebruikt	Beschreven, ontwaard	Blanco, ontwaard
P1	0	0	3 "B" 14.8.41
AP1	1	0	2 "B" 13.8.
AP2	0	0	2 "B" 14.8.
AP3	0	0	1 "B" 14.8.
P2	12	3 "A" 2-7.8.41	8 "A" 4/9/13. "C" 12.8.41
P3	1	0	0
U1	0	0	7 "B" 14.8 en 1x 13.8.
U2	0	0	3 "B" 14.8.
U3	0	0	1 "B" 14.8.41
Totaal	14	3	27

Al in 1975-1976 stelde Vello Mendväre op basis van ongeveer 1000 onderzochte postzegels van de lokale uitgave van Elva vast dat het gros op drie dagen werd ontwaard en wel: op 14 juli, op 11 augustus en op 14 augustus. Waarschijnlijk werden op deze dagen grotere aantallen sovjetzegels aan het loket aangeboden voor herwaardering en afstempeling. Dit bevestigt het algemene beeld dat veertig jaar geleden werd geschetst voor wat betreft de postwaardestukken.

Daarbij de volgende aanvullingen:

1. Alleen P2 werd regulair aan het loket verkocht en alleen van deze kaart bestaan door de post vervoerde stukken. .

Ze werden ontwaard tussen 2 en 8 augustus 1941 met het stempel met de letter "A" (en niet in juli).

2. Alle andere gestempelde postwaardestukken bleven onbeschreven en werden ontwaard op 13 en 14 augustus 1941 met het stempel met de letter "B". Ze werden zo goed als allemaal door een en dezelfde persoon, waarschijnlijk achteraf, voorzien van dezelfde geadresseerde en afzender en bleven verder onbeschreven. Ze werden niet door de post vervoerd.
3. Nieuwe ontdekkingen zijn niet alleen mogelijk, maar

zelfs waarschijnlijk.
Zie AP1-3

Daar komt nog iets bij. Tot aan het einde van de postale verkoop aan het loket op 12 augustus waren er zo goed als geen "Abarten": afwijkingen zoals kopstaande, verticaalstaande of diagonale opdrukken, meervoudige opdrukken, eenheden met en zonder opdruk, violette kleur van de opdruk, enz. Bijna 100% van de gestempelde zegels met "Abarten" hebben 13 en 14 augustus als stempeldatum. Bijna alle handstempelopdrukken hebben als kenmerk zogenaamde "dansende letters" veroorzaakt door een gebrek aan zorgvuldigheid en haast bij het aanbrengen van de opdruk die daarvoor niet bekend was.

Dit betreft alle hiervoor besproken postwaardestukken met uitzondering van P2 die regulair op het postkantoor van Elva werden verkocht. Alle met de letter “B” op 13 en 14 augustus ontwaarde blanco postwaardestukken hebben meer of minder duidelijk last van “dansende letters” in de opdruk.

Ook wordt Vello Mendvāres vaststelling bevestigd dat na de officiële verkoopperiode op 12 augustus Estse verzamelaars en postzegelhandelaren zich op 13 en 14 augustus met hun voorraden sovjetzegels en -postwaardestukken in het postkantoor van Elva meldden om die tegen een vergoeding door het aanbrengen van

de handstempelopdruk nieuw leven in te blazen.

Enige van de hierbij actieve heren kennen we ondertussen bij naam: Hugo Lassur (1919-1979), die een deel van de ontwaarde blanco postwaardestukken adresseerde aan zijn vader Karl Nicolai Lassur (1890-1942). Zo ook Eduard Arnold Sorgsep (1904-1981) wiens handschrift we op enige van de hier afgebeelde postwaardestukken terugzien en dr. Eino Kooba (1925-2012) die kort daarvoor in de Sovjet Unie uitgegeven postzegels, waaronder gelegenheidszegels, aanbood aan het loket in het postkantoor van Elva.

Zij zorgden er daarmee voor dat ook een mensenleven later nog hooginteressante nieuwe ontdekkingen mogelijk zijn.

Ik dank uitdrukkelijk iedereen die mij geholpen heeft bij de totstandkoming van dit artikel.

Bij de afbeeldingen vindt u de namen van diegenen die ze ter beschikking stelden.

O ja, mijn verzoek aan het begin van dit artikel geldt nog steeds.

◀

ENERZIJD EN ANDERZIJD, DE LAATSTE EN DE EERSTE. OF: OP DE RANDEN VAN PLAATS EN TIJD, DEEL 3, 1940-1941

Ruud van Wijnen

Het kostte het Duitse leger tijdens de Eerste Wereldoorlog 22 maanden om het gehele Letse gebied te bezetten. In 1941 bereikte de Wehrmacht Riga binnen 10 dagen. Een jaar eerder bezette het Rode Leger Letland op één dag.

Door deze korte perioden in de eerste fase van de Tweede Wereldoorlog kan ik bij de zoektocht naar het laatste en eerste gebruik van postzegels nauwelijks rekening houden met het onderscheid tussen Koerland, Riga en Lijf-land, zoals ik dat wel deed in mijn eerdere beschrijvingen (lit. 1,2). Weliswaar ligt het accent in dit verhaal op het gebruik van postzegels, maar ook andere filatelistische aspecten komen aan de orde, zoals de invoering van de tweetalige sovjetstempels en de introductie van de sovjetposttarieven (afb.1).

Geschiedenis

Op 23 augustus 1939 sloten de Sovjet-Unie en Duitsland in Moskou een niet-aanvalsverdrag, het Molotov - Von Ribbentroppakt, vernoemd naar de beide ministers van buitenlandse zaken.

In een geheim protocol legden de twee landen hun wederzijdse invloedssferen vast. De Sovjet-Unie kreeg de vrije hand in Finland, de Baltische Staten en het oostelijke deel van Polen.

Duitsland zette in dit verband de eerste militaire stap: op 1 september 1939 viel het Polen aan.

Op 17 september deed de Sovjet-Unie vanuit het oosten hetzelfde.

In oktober 1939 werd Letland door de Sovjet-Unie gedwongen tot het sluiten van een "Verdrag van Wederzijdse Bijstand". Daar was niets wederzijdse aan, maar hield ondermeer de legering van ca. 35.000 soldaten van het Rode Leger in Letland in.

Op 17 juni 1940 trokken sovjettroepen Letland binnen en bezetten het land binnen één dag (afb.2).

Afb. 1

Twee briefkaarten van de rond de jaarwisseling 1940 – 1941 met een Lets en een Sovjetlets zegel, het eerste op 31 december ontwaard met een Sovjetlets stempel, het tweede met een Lets. En kennelijk werd er in Riga op 1 januari op het postkantoor gewoon gewerkt.

De sovjetbezetting 1940-1941

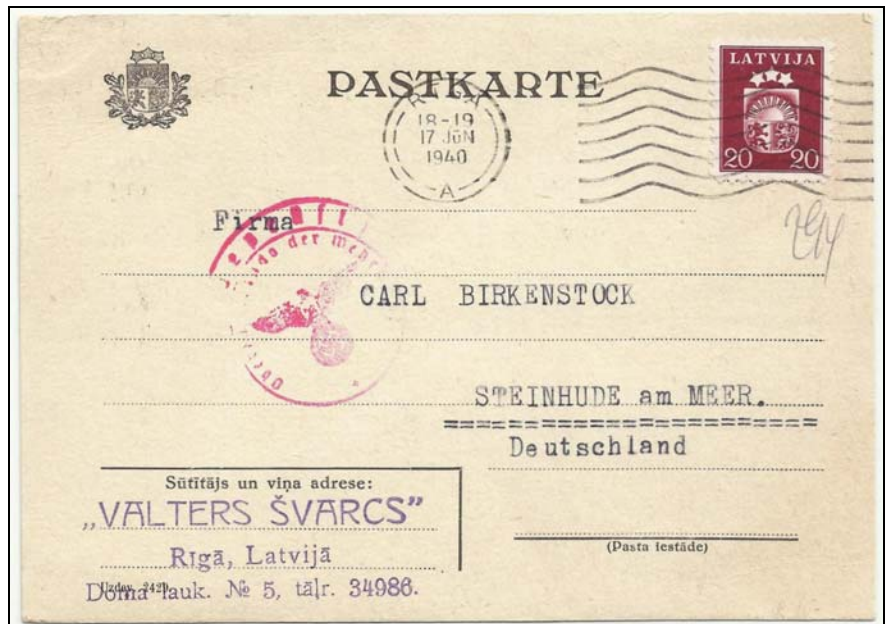
Politiek, maatschappelijk en economisch werd Letland in hoog tempo gesovjetiseerd (**lit. 3**). Op postaal gebied was geen sprake van een breuk: Letse postzegels mochten nog een tijd gebruikt worden, de eerste tarieven werden in december 1940 aangepast aan die van de Sovjet-Unie en op het overgrote deel van de postkantoren waren bij de Duitse inval nog Letse dagtekeningstempels in gebruik. De postzegels.

Letse postzegels mochten t/m 20 april 1941 voor frankering gebruikt worden, uitgezonderd zegels die refereerden aan het Ulmanis-regime (**afb. 3**).

Tijdens de bezetting verschenen op 17 augustus zelfs nog twee Letse zegels: de 30 s. en 35 s. waarden van de Kleine Landswapenuitgave.

De eerste zegels van de Letse Sovjet-republiek (Latvijas PSR) kwamen op 21 oktober aan de loketten en vanaf 15 december konden in Letland ook de postzegels van de Sovjet-Unie worden gebruikt.

Dit betekent dat tussen 15 december 1940 en 20 april 1941 mengfrankeringen van de drie verschillende uitgaven mogelijk zijn. Die worden af en toe gevonden op poststukken, maar zien er nogal "gemaakt" uit. Combinaties van twee verschillende uitgaven zijn geen uitzonderingen en lijken over het algemeen op "alledaags" gebruik door de afzenders.

Afb. 2

Op 17 juni 1940 uit RĪGA verstuurde briefkaart naar Duitsland. Gecensureerd in Königsberg.

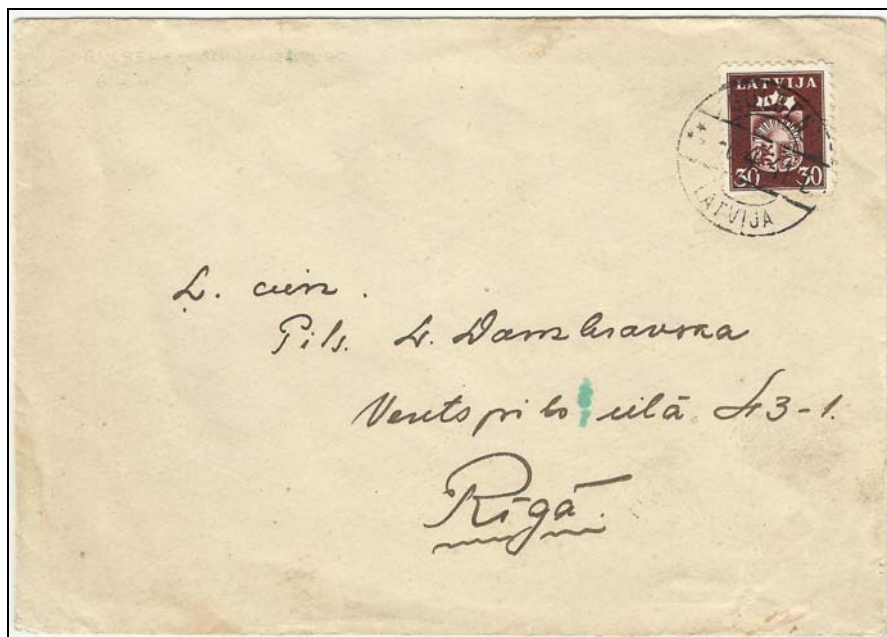

Afb. 3

Aangetekende brief van RĪGA, 26 aug. 1940, naar een vliegenier in het Zwitserse leger.

Behandeld door de Zwitserse veldpostdienst in Luzern, aankomststempel FELDPOST / POSTE DE CAMPAGNE, 29 aug. 1940. Niet gecensureerd (althans niet zichtbaar).

Hoewel twee van de gebruikte postzegels onmiskenbaar refereren aan het regime van de Letse president Ulmanis werd de brief probleemloos verzonden. De bestemming, het neutrale Zwitserland, is daar wellicht niet vreemd aan.

Afb. 4

De laatste Letse zegel op een poststuk die ik kan laten zien bevindt zich op een brief van GULBENE naar Riga en dateert van 6 april 1941, precies twee weken voor het einde van de geldigheid (afb.4).

De eerste Latvijas PSR-zegels die werden uitgegeven hadden de waarden 20 s. en 40 s. Het vroegste gebruik in mijn collectie stamt van 4 november 1940, twee weken na het verschijnen ervan (afb.5). Tot in december 1940 werden de zegels van de Sovjetrepubliek maar weinig gebruikt. "Thuis" maakte men begrijpelijk eerst de nog aanwezige Letse zegels op en misschien verkocht men op het postkantoor het liefst zo lang mogelijk Letse zegels.

Het gebruik van de Sovjetrussische zegels laat in mijn verzameling ongeveer zes weken op zich wachten, namelijk op 4 februari 1941 (afb.6).

Afb. 5

Aangetekende brief van ZIGURI, 4 nov. 1940, naar Riga. Geschreven R-strookje van het hulppostkantoor in Ziguri. Gemengde frankering van twee Letse en een Sovjetlets zegel.

De dagtekeningstempels

Het lijkt erop dat de geleidelijke invoering van tweetalige sovjetstempels weinig planmatig plaatsvond. Riga was ongetwijfeld de eerste stad waar begonnen werd met de vervanging van de Letse stempels. Maar enige logica lijkt daarbij niet aanwezig, noch naar alfabet of stempeltype, noch naar plaatsgrootte of tijd. Zo bleven in Riga tot aan de Duitse bezetting Letse stempels in gebruik naast de nieuw ingevoerde Sovjetletse.

Met de invoering daarvan werd eind september 1940 in Riga begonnen. Het stempel van 21 oktober 1940 is het vroegste dat ik kan laten zien (afb. 7).

Afb. 6

PIGA5 - RĪGA 5, lokale brief in Riga, 4 febr. 1941.

Gemengde frankering van een Sovjetlets en een Russisch zegel.

Afb. 7

De posttarieven

De Letse posttarieven werden in twee etappes aangepast aan die van de Sovjet-Unie: op 15 december 1940 de buitenlandtarieven, op 20 januari 1941 gevolgd door die voor het binnenland. Dat “binnenland” omvatte nu de gehele Sovjet-Unie.....

Het port voor een brief naar het buitenland werd verhoogd van 35 s. naar 50 s. en dat was, zoals overal in de wereld, even wennen (afb. 8 en 9).

In weerwil van het gesloten niet-aanvalsverdrag begonnen begonnen Duitse troepen op 22 juni 1941 de Operatie Barbarossa, de aanval op de Sovjet-Unie. Op 26 juni werd Daugavpils bezet, Riga volgde op 1 juli. Het laatste poststuk dat ik van de periode van de sovjetbezetting kan laten zien werd op 24 juni, twee dagen voor de bezetting door de Duitsers, vanuit Daugavpils naar Svente verzonden. De afzender schrijft over de bombardementen op de stad: “..... Daugavpils tiek bombardets dienā vairakas reizes” (afb.10).

De Duitse bezetting, 1941

Riga werd op 1 juli 1941 door Duitse troepen ingenomen.

In de dagen ervoor waren al maatregelen genomen om de Letse post weer te kunnen laten functioneren. Dat leidde er ondermeer toe dat de Letse zegels per direct weer geldig werden voor frankering (afb. 11 en 12) en dat 6 verschillende waarden van de sovjet-zegels voorzien werden van de opdruk LATVIJA / 1941. / 1. VII. De eerste waarden van deze zegels, uitgegeven door de Letse post met toestemming van de Duitse autoriteiten, verschenen op 17 juli aan de loketten.

Afb. 8

Brief van РИГА-РІГА naar Tel Aviv, 17 dec. 1940. Britse censuur in Palestina. Dit is de vroegste datum die ik kan laten zien, twee dagen na de tariefsverhoging. Oorspronkelijk was de brief volgens het oude tarief met 35 s. gefrankeerd, maar op 18 december werd dat gecorrigeerd door het bijplakken van 15 s. en werd de brief opnieuw gedagtekend. Even wennen dus.

Afb. 9

Brief van LIEPĀJA naar Hamburg, 21 dec. 1940. Het lijkt erop dat de afzender op zijn kantoor nog een postzegel van 35 s. had en die op het postkantoor aanvulde tot het juiste tarief van 50 s. Wat een fraaie mengfrankering opleverde.

Afb. 10

Afb. 11

RĪGA, 1 juli 1941. Lokale brief van de "Rainis" middelbare school. Vroeger kan niet

Afb. 12

Briefkaart van RĪGA naar Posen, "Deutschland", 7 juli 1941. Niet de vroegste datum, maar historisch van belang vanwege de tekst op de achterzijde: "Wir sind frei! Grossen Dank der Deutschen Armee. Nur vielen tausenden Familien ist die Freude getrübt, weil ihre Angehörigen verschleppt worden sind nach Russland. Mit kleinen Kindern und Greisen aus den Betten gerissen, mitten in der Nacht in Viehwagen verladen und fort ins Elend".

De dag ervoor was er einde gekomen aan de geldigheid van de Sovjetletse zegels. Het gebruik er van na 1 juli 1941 heb ik echter nog nooit gezien. De postzegels van Letland en de Sovjet-Unie konden tijdens de Duitse bezetting gebruikt worden t/m 30 september 1941.

Als laatste data daarvan in mijn collectie kan ik 8, resp. 19 september laten zien (**afb. 13 en 14**).

De sovjetzegels met opdruk LATVIJA / 1941. / 1. VII verschenen vanaf 17 juli aan de loketten.

Ze verloren hun geldigheid op 30 september 1941.

Als vroegste en laatste gebruiksdatum kan ik 7 augustus en 29 september tonen. Niet echt de eerste, maar wel bijna de laatste dag van gebruik (**afb. 15 en 16**).

De brief van 29 september werd door het ziekenfonds in Riga verzonden naar Jelgava, maar kon daar niet besteld worden en werd op 3 oktober teruggezonden.

Omdat per 1 oktober een einde was gekomen aan de geldigheid van de Letse postzegel en de Duitse posttarieven van kracht waren geworden werd het ovale portstempel geplaatst met de vermelding "Rpf", Reichspfennig. Op 6 oktober was de brief weer terug in Riga.

Duitse postzegels

Per 1 oktober werden in het bezette Letland de Duitse posttarieven van kracht. Ook kwamen de diverse postdiensten te vallen onder het gezag van de Generalpostkommissar Ostland: de Deutsche Dienstpost Ostland, de civiele post en de veldpost. De Letse post bleef, uitdrukkelijk onder Duitse autoriteit, een belangrijke rol spelen bij het postvervoer binnen Letland.

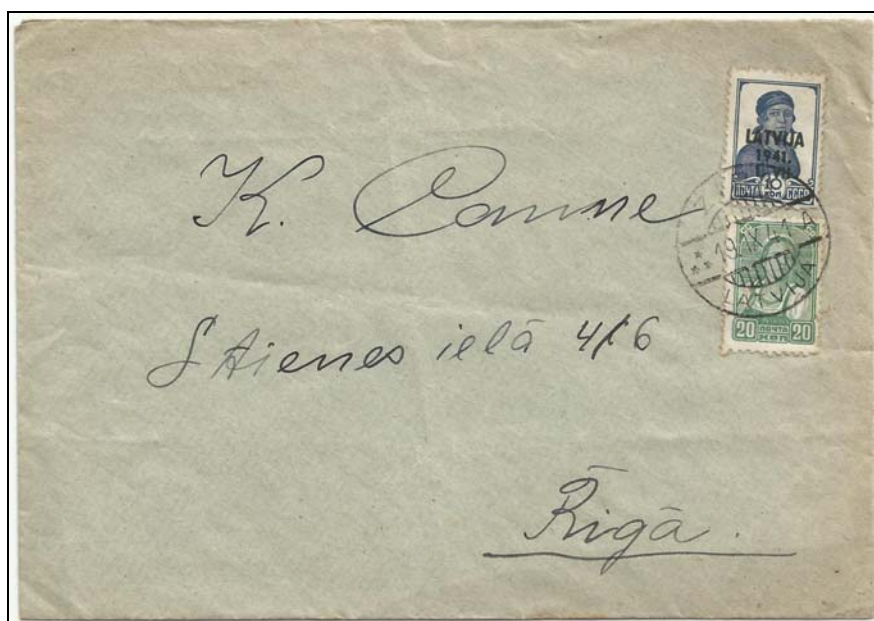
De Duitse postzegels met de afbeelding van Adolf Hitler kregen voor gebruik in het Baltische gebied de opdruk "OSTLAND". Ze waren vanaf 4 november 1941 verkrijgbaar. Daarvoor konden Duitse zegels met de afbeeldingen van Hindenburg en Hitler (zonder opdruk) gebruikt worden.

Aangezien de Deutsche Dienstpost Ostland vanaf 16 functioneerde lijkt dat het moment waarop Duitse zegels

Afb. 13

RIGA 5, lokale brief van de glasfabriek "Emolip", 8 september 1941.

Afb. 14

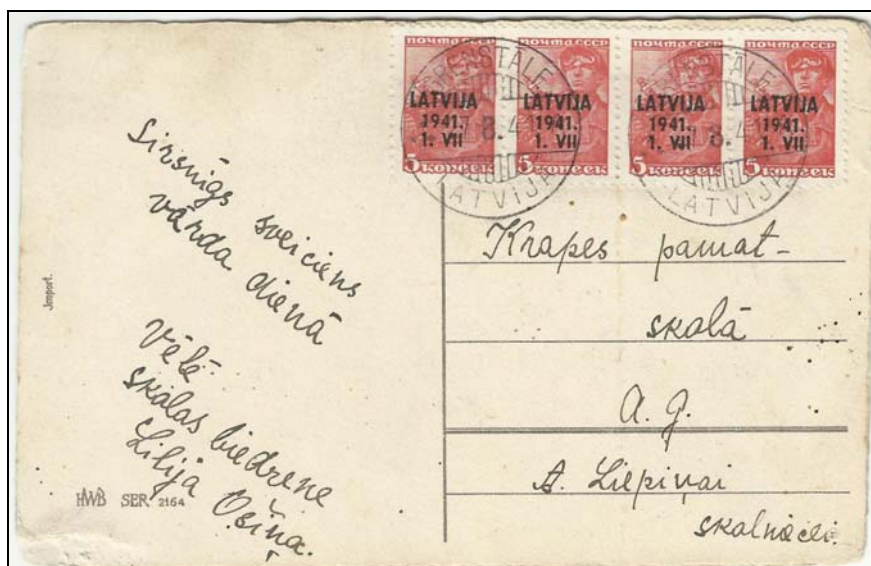
Brief van ZIRA naar Riga, 19 september 1941. Het sovjetzegel van 20 kopeken in combinatie met een opdrukzegel van 10 kopeken.

in Letland in gebruik kwamen. De Hindenburg-zegels en Hitler-zegels zonder opdruk bleven na het beschikbaar komen van de OSTLAND-opdrukken geldig voor frankering.

Het vroegste gebruik van een Hindenburg-zegel in mijn verzameling is op 23 september 1941 (**afb. 17**).

Afb. 15

Briefkaart van GRENSTĀLE naar de lagere school van Krape, 7 aug. 1941.
Porto: 20 kopeken, voldaan met 4 x 5 kopeken.

Afb. 16

Brief van RĪGA naar Jelgava, 29 sept. 1941. Onbestelbaar geretourneerd: JELGAVA, 3 okt. 1941.

Afb. 17

Brief van de Deutsche Zeitung im Ostland, via de Deutsche Dienstpost Ostland in RIGA naar Magdeburg, 23 september 1941.

De eerste OSTLAND-opdruk is helemaal niet zo'n vroege: 7 februari 1942. Dat kan veel beter, lijkt me (afb. 18).

Afb. 18

Ansichtkaart van RIGA naar Duitland, 7 februari 1942.

Door de Duitse censuur in Königsberg gekenmerkt als “unzulässig”.

Geen vroeg gebruik van een OSTLAND-opdruk, maar zeker een mooie kaart.

Overzicht en speurtocht

7	Zegeluitgave	Laatst of vroegst mogelijke datum	Gevonden datum	Gezocht
7.1	Letland	t/m 20 apr. 41	6 apr. 41	Post tussen 6 en 20 april 1941
7.2	Latvijas PSR	v.a. 21 okt 40 t/m 16 juli 41	4 nov. 40 8 jun. 41	Post uit oktober 1940. Post na 1 juli 1941.
7.3	Sovjet-Unie	v.a. 15 dec. 40 t/m 30 sep. 41	4 feb. 41 19 sep. 41	Post uit december 1940. Post uit eind september 1941.
7.4	Letland	v.a. 1 jul. 41 t/m 30 sep. 41	1 jul. 41 8 sep. 41	Post uit eind september 1941.
7.5	LATVIJA 1. VII 1941 Opdruk	v.a. 17 jul. 41 t/m 30 sep. 41	7 aug. 41 29 sep. 41	Post uit juli 1941. Nog één: 30 september.
7.6	Duitsland Hindenburg	v.a. 16 aug. 41	23 sep. 41	Post uit augustus 1941.
7.7	OSTLAND Opdruk	v.a. 4 okt. 41	7 feb. 42	Dat kan veel beter

Literatuur

1. “De laatste en de eerste, op de randen van de tijd, deel 1, 1915-1917”.

Ruud van Wijnen, in “Het Baltische Gebied”, nummer 64, 2014/1.

2. “De laatste en de eerste, op de randen van de tijd, deel 2, 1918-1920”.

Ruud van Wijnen, in “Het Baltische Gebied”, nummer 66, 2015/1.

3. “De sovjetisering van Letland 1940-1941”.

Ruud van Wijnen, in “Het Baltische Gebied”, nummer 51, 2007/2.

Tot slot

Wellicht duizelt het u van de dagen-maanden-jaren, maar het overzicht laat zien waar u in uw collectie wellicht aanvullingen kunt vinden. Zoek ze op en meldt ze me. Daarvoor alvast mijn dank.

TERUGKOMEN OP

Ruud van Wijnen
Jan Kaptein

HBG 54 Een moderne vervalsing

In mijn artikel wordt Mi. 701 bekeken en er lijkt sprake te zijn van een vervalsing.

Jan Bisschops heeft de uitgave bestudeerd en komt tot een andere conclusie.

In de zegel zien we bij nauwkeurig kijken een ‘raster’. In dit raster zijn de horizontale en verticale ‘lijnen’ niet loodrecht op elkaar, maar onder een bepaalde hoek. Deze hoek is –na vergroten – gemeten door Jan Bisschops. Een dergelijk ‘raster’ in een zegel maakt de zegel uiteraard lastiger te vervalsen.

Mi.701 is uitgegeven in vellen en in boekjes .

De zegel uit het vel (**afb. 1**): deze zegel heb ik tegelijk met de boekjeszegel gekocht en de verkoper beschreef dat de velzegel “dunkel” is en de boekjeszegel “hell”. Ik heb aangenomen dat de verkoper dat correct heeft beschreven. Dan is dit de zegel uit het vel. In de donkergroene delen heeft het raster een hoek van 15 graden. De hoek van het raster in het witte deel, naast de rondjes zo ter hoogte van “10” heb ik dat telkens gemeten, 75 graden. De rastermaat is 125.

De zegel uit het “postzegelboekje” (**afb. 2**): rasterhoeken en rastermaten gelijk aan de velzegel

De zegels “op enveloppe” (**afb. 3**): voor het groen is de rasterhoek 75 graden en voor het wit 15 graden. De rastermaat is ook hier 125, zij het dat die in het wit op het bovenbeschreven deel moeilijk te meten is. Tussen de letters “L F S” kan ik het wel goed meten

De tanding is in alle drie de gevallen hetzelfde.

In deze rubriek komen we terug op eerdere artikelen.

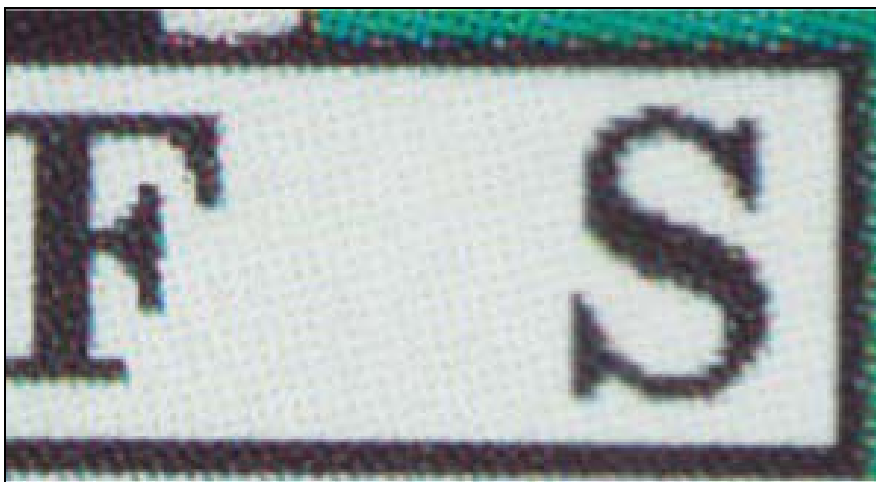
Afb. 1 Velzegel

Afb. 2 Postzegelboekje

Afb. 3 Zegels op enveloppe (wel/niet vals)

Gezien de gelijke tanding, de gelijke rastermaat, ook al is die gedraaid bij de zegel op de enveloppe, en de ingewikkelde druk kan naar mijn mening geen sprake zijn van een vervalsing. Er waren in de jaren 1999 – 2005, waarin de zegel op de enveloppe werd gebruikt, heel wat eenvoudiger zegels in omloop in Litouwen die ook veel eenvoudiger vervalst hadden kunnen worden. Waarom zou een vervalser het zich dan zo lastig maken.

De derde zegel wijkt nog wel af, zoals in HBG 54 beschreven is.

Jan Bisschops is van mening dat de zegels in drie verschillende drukkerijen gedrukt zijn, dat een plaat beschadigd is geraakt of dat de oplage zo snel opraaakte dat zegels bijgedrukt zijn en daarvoor de originele platen niet meer gebruikt konden worden. Het zou interessant zijn om van specialisten te horen of bij andere emissies ook twee of drie verschillende zegels voorkomen.

Jan Kaptein

De verhalenwedstrijd, nieuwe kansen.

Ruud van Wijnen

We pakken een oude draad weer op, we blazen nieuw leven in een verloren traditie: onze verhalenwedstrijd. Wie verklaart op de eigenzinnigste manier een filatelistisch raadsel.

“Oudere” leden herinneren zich ongetwijfeld de levendige verhalen die de vorige schrijfwedstrijden opleverde. De heer Olav Petri, chroniqueur van klasse, ging toen tot drie maal toe met de eer (en prijs) van het opvallendste verhaal strijken. De begeerde wisselprijs kwam definitief in zijn bezit, naar verluid prijkt die nog steeds op zijn dressoir.

Welnu, een nieuwe kans voor onze schrijfgrage én vertellende leden.

De regels zijn onveranderd:

- ieder lid kan een of meerdere verhalen inzenden, bij voorkeur handgeschreven en per post aan de redactie verzonden.
- een deskundige jury kent de prijs toe aan het origineelste verhaal, waarbij het een pre is indien waarheid en verdichtsel nauw verweven zijn.
- over de uitslag wordt niet gecorrespondeerd.
- de prijs wordt uitgereikt tijdens de eerstvolgende bijeenkomst te Geldermalsen.

Nieuw is dat deelnemers aan de wedstrijd hun verhalen ook mondeling kunnen voordragen tijdens onze bijeenkomst. Hiermee komen we tegemoet aan de door velen geuite schrijfangst.

Van de sprekers wordt in dit geval wel verwacht dat zij welluidend en enthousiast de aanwezigen kunnen boeien.

De opdracht voor deze wedstrijd: geef het in de afbeelding getoonde dier een plek in de Baltische filatelie.

Joop van Heeswijk
Jan Kaptein,
Olav Petri
Ruud van Wijnen

Deutsche Zeitschrift für Russland-Philatelie Dezember 2014 ; Nr. 101 en Mai 2015 ; Nr. 102

In beide nummers schrijven Thomas Berger en Alexander Epstein de volgende delen over de regionale postgeschiedenis van Oekraïne (1917-1921): Cherson Gubernia, deel I en II. Ook in beide nummers een vervolg door Manfred Nolte op de artikelenreeks over de veldpostsorteerpunten van de sovjetveldpost tijdens de Tweede Wereldoorlog. Hans-Werner Reinboth begint met een reeks artikelen over de provisorische postwaardestukken in de opvolgerstaten van de Sovjet-Unie 1991-1995. In Nr.101 begint hij met een algemeen overzicht en ook het Baltische gebied komt ter strake. Zijn artikel in nr 102 gaat over de provisorische postwaardestukken van St. Petersburg. Zelf ben ik ook hierin geïnteresseerd en op mijn site staat ook een overzicht hierover van de Letse en Estse provisorische postwaardestukken¹. Verdere thema's in deze nummers zijn: luchtpost van Moskou naar Königsberg in 1922 (nr 101 en 102), Belarus (vast onderdeel nu). Een bijzondere brief, ontdekt door Olav Petri, wordt in nr 102 ook door hem beschreven. Het gaat om een brief, die van belang is voor de geschiedenis van de Rossica Society of Russian Philately. Het artikel van Alexander Epstein in nr 102 gaat over post uit Rusland in het gebied van de As-mogendheden in 1918 en hier zijn ook illustraties opgenomen van Ruud van Wijnen (afb. 1). Letland dus.

Jan Kaptein

¹ <http://estonia.jkaptein.nl/republicnew1.html> en <http://latvia.jkaptein.nl/republicnew1.html>

Gerecenseerde tijdschriften of artikelen daaruit kunt u tegen porto- en/of kopieerkosten opvragen via de redactie.

Afb. 1

Briefkaart van PETROGRAD naar Jurjev / Dorpat, 19 febr. 1918.

Russische censuur in Petrograd en Duitse in Riga.

Bij verzending van de kaart was Jurjev nog in Russische handen, 5 dagen later werd het door Duitse troepen bezet.

Rossica Spring 2015, No 164

Honderd pagina's in kleur en in het eerste artikel noemt David Skipton in de eerste zin mijn naam op een manier waar ik erg verlegen van word! Niets Baltisch deze keer, maar wat een interessante artikelen.

Berman en Chizhmakov beschrijven zeer uitgebreid wat de annexatie van de Krim voor postale gevolgen heeft. Rijk geïllustreerd met al het moderne materiaal dat er bij hoort.

Weinert beschrijft een veldpostbrief uit Toerkestan eind 19^e eeuw en hangt daar een beschrijving aan van de Russische expansie in moslimgebieden. Finik en Sorokin schrijven over Zemsto zegels, Epstein neemt een toeslagserie van de RSFSR "voor de hongerenden" onder de loop.

Kalilin schrijft over papierbanen die aan elkaar gezet werden, sporen daarvan zijn soms ook op relatief moderne zegels te zien.

Een topstuk is het artikel van

Berdichevsky over post van het Tweede Stille Zuidzee eskader dat vanaf Libau om de wereld naar het oosten varende ten onder ging in de slag bij Tsoe Sjima. Brieven uit Nossi Bé, Senegal en veel over de idioot slechte postverbinding tussen Rusland en het eskader. Het is 100 jaar geleden sinds deze gebeurtenis. Voor de liefhebber: er is een literatuurlijst bij met moderne publicaties over dit drama.

Ons oud-lid Ivo Steijn blijft actief en brengt een stuk over de beginperiode van de Gorki autofabriek in Nizjni Novgorod, inclusief afstempelingen, geschiedenis van de automobiellindustrie, heel informatief allemaal.

Levandovsky en Carson publiceren over Russische spoorwegstempels model "kastje" die op stations aangebracht konden worden. hier is weinig over geschreven.

Weinert pakt breed uit over de post op Sachalin, een eiland dat tot 1905 geheel Russisch was, daarna..., ach, dat is een heel verhaal. Myaskovskiy neemt cinderella's onder handen die

iedereen wel eens gezien heeft, afbeeldingen van Witte generaals en een aanval door infanterie met een pope met kruisbeeld voorop lopend. Er zit meer verhaal achter deze zegels dan verwacht.

Polchaninoff heeft een tekst geleverd over Samson Tsjernoff, een fotograaf die in de Eerste Wereldoorlog in Servië meetrok met het leger dat aanvankelijk de Oostenrijkers versloeg en later over de bergen moest terugtrekken naar de Adriatische zee om op Corfu te belanden. Op de bekende Servische postzegel "Koning Petar op het slagveld" is zijn foto afgebeeld. En er is meer: hij is naar New York gestuurd door de Servische regering om met zijn foto's in Amerika de indrukwekkende beelden van de oorlog te tonen.

De fleyspeckers deden ook weer vondsten.

En dit alles op 100 bladzijden in kleur.

Olav Petri

Lituania, Mitteilungsheft der Forschungsgemeinschaft Litauen im BDPH e.V. Juni 2015, Nr 43

In dit nummer uitgebreide informatie over de 'Verschmelzung' op weg naar de ArGe Baltikum.

Over het Litouwen –vanaf 1918- zijn twee artikelen in dit nummer. Andrzej Wydra beschrijft Luna of Lunna, een plaats 45 km ten zuiden van Grodno. Hier was heel kort een Litouws postkantoor, maar in april 1919 wordt het gebied Pools. Nu hoort de plaats bij Wit-Rusland. Het Russische stempel van Lunnienskaja Potczt-Telegr. Kontora komt voor met postzegels van de 2e Vilnius-uitgave. De vraag is of het ook op latere zegels is gebruikt. Een bijzonder onderwerp in het artikel van Vytautas Doniela: post van Duitse vrijwilligers bij de 'Grenzschutzes Ost' in Kaunas (1919).

Hij beschrijft ook de eenheden bij het einde van de oorlog (10^e Leger) en de Grenzschutz-eenheden in Kaunas. Bernhard Fels neemt Litouwen vanaf 1990 in diverse artikelen voor zijn rekening.

Jan Kaptein

Lettland Handbuch Philatelie, Kommunikations- und Postgeschichte 1625 – 1915/18 Das Postwesen auf dem Territorium der späteren Republik Lettland, besonders geprägt von Deutschen, Schweden, Polen und Russen / Harry v. Hofmann. – Hamburg : Harry v. Hofmann Verlag, 2014. – Band I (375 p.) en Band II (344 p.)

Voor de verzamelaar van Letland is dit het handboek voor de periode van het tsarenrijk. Na de introductie begint deel I met Eo-filatelistische brieven en stempels: per plaats worden de bekende stempels beschreven (en vaak afgebeeld) met de gebruiksperiode.

Ook de puntnummerstempels, standaardstempels, spoorpoststempels, 'stomme' stempels, portstempels worden zo geïnventariseerd. Aantekeningstempels en labels komen ook in dit eerste deel aan de orde.

Verder is er informatie te vinden over de zegels van de lokale post van Wenden, de postzegelboekjes van Riga, perfins en nog meer.

Het tweede deel begint met geldoverschrijvingsformulieren, pakketkaarten, telegrammen, adres-informatieformulieren, censuur, veldpost, krijgsgevangenenpost. Het tweede deel geeft verder nog een uitgebreid overzicht van bronnen en documenten.

Kortom: aanbevelen.

Jan Kaptein

Open letters : Russia Popular culture and the picture postcard 1880-1922 / Alison Rowley. – 2013. – 323 p.

Ansichtkaarten geven vaak een tijdsbeeld en ik verzamel ze graag in combinatie van een bijpassend stempel. We blijven filatelist. Rond 1900 spelen ansichtkaarten in Rusland een belangrijke rol in de communicatie. Dit boek geeft een overzicht van

allerlei aspecten van de rol van ansichtkaarten in Rusland.

Na de introductie geeft de auteur een overzicht van de markt voor ansichtkaarten in Rusland in samenhang met de ontwikkeling van de post en de censuur.

Graag verzamel ik kaarten met een stadsbeeld, verzonden met een stempel van die stad. Het tweede hoofdstuk was dus ook lezenswaardig: 'The landscape of Russian Imperialism'. Op ansichtkaarten laat men graag standbeelden zien. Ook was men trots op de ontwikkeling van de spoorwegen, 'militaire' wegen, bruggen. Voor het toerisme waren er ansichtkaarten met stadsgezichten en beelden uit de natuur.

Andere hoofdstukken gaan over: de monarchie, propaganda tijdens de Eerste Wereldoorlog en de revolutie.

Het boek is beschikbaar via de Openbare Bibliotheek

Jan Kaptein

Bild- und Schmuckpostkarten mit Bezug zu Lettland als UdSSR-Ganzsachen / von Harry v. Hofmann. – 2014

en

Schmuckumschläge mit Bezug zu Lettland als UdSSR-Ganzsachen / von Harry von Hofmann. - 2014

Niet 'Voor u gelezen', maar wel het vermelden waard: de titels van deze boeken – zwart/wit A4- geven al aan waarom het gaat. Ze geven een inventarisatie/catalogus van de sovjet-postwaardestukken met Lets thema: kaarten en enveloppen.

Van elk stuk wordt een korte omschrijving gegeven en een zwart/wit afbeelding.

Jan Kaptein